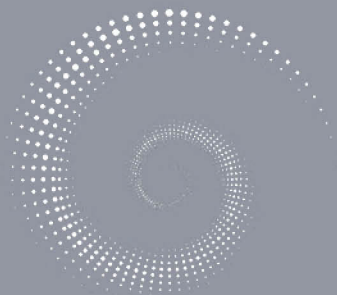

ΣΥΝΤΑΓΜΑ

Ερμηνεία κατ' άρθρο

Άρθρο 9

ΦΕΡΕΝΙΚΗ ΠΑΝΑΓΟΠΟΥΛΟΥ

Ηλεκτρονική έκδοση

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ

ΣΠ. ΒΛΑΧΟΠΟΥΛΟΣ, Ξ. ΚΟΝΤΙΑΔΗΣ, Γ. ΤΑΣΟΠΟΥΛΟΣ

Ιανουάριος 2023

ΚΕΝΤΡΟ
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ
ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΟΥ
ΔΙΚΑΙΟΥ

ΕΡΕΥΝΑ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΤΥΧΑΙΩΝ

ΣΥΝΤΑΓΜΑ
WATCH.GR

Άρθρο 9

1. Η κατοικία του καθενός είναι άσυλο. Η ιδιωτική και οικογενειακή ζωή του ατόμου είναι απαραβίαστη. Καμία έρευνα δεν γίνεται σε κατοικία, παρά μόνο όταν και όπως ορίζει ο νόμος και πάντοτε με την παρουσία εκπροσώπων της δικαστικής εξουσίας.
2. Οι παραβάτες της προηγούμενης διάταξης τιμωρούνται για παραβίαση του οικιακού ασύλου και για κατάχρηση εξουσίας και υποχρεούνται σε πλήρη αποζημίωση του παθόντος, όπως νόμος ορίζει.

ΦΕΡΕΝΙΚΗ ΠΑΝΑΓΟΠΟΥΛΟΥ

ΕΙΔΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ακριβοπούλου Χ., *Το δικαίωμα στην ιδιωτική ζωή. Από τη γένεση, στη σύγχρονη διαμόρφωση και προστασία του*, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη, 2012· Ακριβοπούλου Χ., «Ερμηνεία άρθρου 9 Σ», σε Φ. Σπυρόπουλος/Ξ. Κοντιάδης/Χ. Ανθόπουλος/Γ. Γεραπετρίτης (επιμ.), *Σύνταγμα, Κατ' άρθρο ερμηνεία*, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη, 2017· Αναστασόπουλος Δ., *Η προστασία της ιδιωτικότητας κατά το άρθρο 8 της ΕΣΔΑ στο ψηφιακό περιβάλλον*, ΔιΜΕΕ, 2012· Βασιλείου Μ./ Σαρδέλη Χ., *Η συναίνεση της ανήλικης στην τεχνητή διακοπή της κύησης*, Βιοηθικά 1(2), 2015· Δαγτόγλου Π., *Ατομικά Δικαιώματα*, 4η έκδοση, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη, 2012· Ηλιοπούλου-Στράγγα Τζ., *Η «τριτενέργεια» των ατομικών και κοινωνικών δικαιωμάτων*, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή, 1990· Καμίνης Γ., *Παράνομα αποδεικτικά μέσα και συνταγματική κατοχύρωση των ατομικών δικαιωμάτων*, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή, 1998· Καμίνης Γ., *Όψεις της κατοχύρωσης του ασύλου της κατοικίας στο ελληνικό συνταγματικό δίκαιο*, ΔτΑ, 2001· Καραβιάς Μ., «Άρθρο 8», σε Λ.-Α. Σισιλιάνος (επιμ.), *Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, Ερμηνεία κατ' άρθρο*, Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2017· Καραβοκύρης Γ., *Συναίνεση και Αυτονομία: με αφορμή τα όρια της σεξουαλικής αυτοδιάθεσης στη νομολογία του ΕΔΔΑ*, ΤοΣ, 2009· Λαζαράκος Γ., «Ιδιωτικός Βίος», σε Σ. Βλαχόπουλος (επιμ.), *Θεμελιώδη Δικαιώματα*, Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2017· Μάνεσης Α., *Ατομικές Ελευθερίες*, Εκδοτικός Οίκος Σάκκουλα, 1981· Μαντζούφας Π., «Προστασία προσωπικών δεδομένων και δημόσια ασφάλεια. Οι σταθμίσεις της Αρχής Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα στις αποφάσεις για την χρήση καμερών κλειστού κυκλώματος σε υπαίθριους χώρους», σε Ι. Καμτσίδου (επιμ.), *Η ηλεκτρονική παρακολούθηση σε υπαίθριους χώρους*, Αθήνα-Θεσσαλονίκη, 2008· Μανωλεδάκης Ι., *Το απόρρητο του ιδιωτικού βίου*, ΠοινΔικ, 2005· Μαυριάς Κ., *Το συνταγματικό δικαίωμα του ιδιωτικού βίου*, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή, 1982· Μήτρου Λ., «Προσωπικά δεδομένα, ιδιωτικότητα και απόρρητο», σε Συνήγορος του Πολίτη (επιμ.), *Ιατρικό Απόρρητο, πληροφορίες που αφορούν προσωπικά δεδομένα, ηλεκτρονικός ιατρικός φάκελος και αρχεία νοσοκομείων*, Αθήνα-Θεσσαλονίκη, 2006·

Παναγοπούλου-Κουτνατζή Φ., *Περί της αξίας της ανθρώπινης αξίας*, ΕφημΔΔ, 2010· Παναγοπούλου-Κουτνατζή Φ., *Η παρακολούθηση εργαζομένων με τεχνικά μέσα, Η περίπτωση του παγκοσμίου συστήματος γεωγραφικού προσδιορισμού (GPS)*, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη, 2012· Παναγοπούλου-Κουτνατζή Φ., *Η δημοσιοποίηση φωτογραφιών οροθετικών εκδιδομένων ως μέτρο για την προστασία της δημόσιας υγείας σε μία εθελουφλούσα κοινωνία*, ΕφημΔΔ, 2012· Παναγοπούλου-Κουτνατζή Φ., «Ερμηνεία άρθρου 8 ΕΔΔΑ», σε Ι. Σαρμάς/Ξ. Κοντιάδης/Χ. Ανθόπουλος (επιμ.), *ΕΣΔΑ, Κατ' άρθρο ερμηνεία*, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη, 2021· Παντελής Α., *Εγχειρίδιο Συνταγματικού Δικαίου*, 4η έκδοση, Εκδοτικός Οίκος Λιβάνη, Αθήνα, 2018· Παύλου Σ., *Παρατηρήσεις στην ΣυμβΠλημΑθ 3481/1996*, Υπεράσπιση, 1997· Σαρίπολος Ν., *Πραγματεία του Συνταγματικού Δικαίου*, Εκ του Τυπογραφείου Μιχαήλ Ν. Αγγελίδου, Αθήνα, 1851· Σαρίπολος Ν., *Σύστημα Συνταγματικού Δικαίου της Ελλάδος*, Γ', Β. Αυλής – Α. Ραπάνης, Αθήνα, 1923· Σαρμάς Ι., «*Η δίκαιη ισορροπία*», *Η νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου*, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη, 2018· Σβώλος Α./Βλάχος Γ., *Το Σύνταγμα της Ελλάδος. Ερμηνεία-Ιστορία-Συγκριτικόν Δίκαιον*, Μέρος Ι, Ατομικά Δικαιώματα, Αθήνα, 1954· Σγουρίτσας Χ., *Συνταγματικόν Δίκαιον*, τόμος Β, τεύχος Β', Αθήνα, 1966· Σωτηρόπουλος Β., *Ελεύθερη συμβίωση: Η αυτοκρατορία των συναινέσεων*, Εκδόσεις Πόλις, Αθήνα, 2022· Τάχος Α., *Το δίκαιο της δημόσιας τάξης*, Εκδόσεις Σάκκουλα, Θεσσαλονίκη, 1990· Τάστος Δ./Παπαδαμάκης Α./Χρυσόγονος Κ., *Η νομιμότητα της κατ' οίκον έρευνας και της κατάσχεσης στα πλαίσια της προκαταρκτικής εξέτασης και οι συνέπειές τους στην ποινική δίκη (γνωμ.)*, ΠοινΔικ, 2003· Τσίρης Π.: *Η συνταγματική κατοχύρωση του δικαιώματος του ασύλου της κατοικίας*, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή, 1994· Τσιφτσόγλου Α., *Δημόσια Ασφάλεια και Ιδιωτικότητα*, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη, 2015· Τσόλιας Γ., «Ερμηνεία άρθρου 8, Δικαίωμα σεβασμού της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής», σε Κοτσαλή Λ. (επιμ.), *Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου & Ποινικό Δίκαιο, Ερμηνεία και εφαρμογή των άρθρων 1-10 ΕΣΔΑ*, Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2014· Χρυσόγονος Κ./Βλαχόπουλος Σ., *Ατομικά και Κοινωνικά Δικαιώματα*, 4η αναθεωρημένη έκδοση, Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2017· Χρυσόγονος Κ./Καϊδατζής Α., *Το άσυλο της κατοικίας στο γερμανικό συνταγματικό δίκαιο*, ΔτΑ, 2001· Allen A., *Uneasy Access, Privacy for Women in a Free Society*, New Jersey, 1988· Borges J., "Everything and Nothing", σε D. Yates/J. Irby (επιμ.), *Labyrinths*, New York, 1964· Cate F., *Privacy in the Information Age*, Washington, 1997· Fried C., *Privacy*, 77 Yale L.J., 1968· Gavison R., *Privacy and the Limits of Law*, 89 Yale L.J., 1980· Gugliotta G., *Tech Companies See Market for Detection: Security Techniques Offer New Precision*, Washington Post, Sept. 28, 2001· Lafferty M., «Article 8», σε D. Harris/M. O'Boyle/E. Bates/C. Buckley (επιμ.), Oxford University Press, 2018· Levin A./Nicholson M., *Privacy Law in the United States, the EU and Canada: The Allure of the Middle Ground*, 2 Ottawa L. & Tech. J., 2005· Locke J., *Two Treatises of Government*, A Mentor Book, 1965· Schabas W., *The European Convention on Human Rights: A Commentary*, Oxford University Press, 2015· Solove D., *Understanding Privacy*, Cambridge University Press, 2008· Warren S./Brandeis L., *The Right to Privacy*, 4 Harv. L. Rev., 1890· Whitman, J., *The Two Western Cultures of Privacy: Dignity versus Liberty*, 113 Yale L.J., 2004

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

I. Το άσυλο της κατοικίας	3
Ιστορική διαδρομή, διεθνής κατοχύρωση και συγκριτική επισκόπηση	3
2. Η έννοια	5
3. Φύση του δικαιώματος	9
4. Φορείς και αποδέκτες	9
5. Περιορισμοί	10
6. Κυρώσεις	11
II. Προστασία ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής	12
1. Ιστορική διαδρομή, διεθνής κατοχύρωση και συγκριτική επισκόπηση	12
2. Η έννοια	14
3. Σχέση με άλλα δικαιώματα	18
4. Φύση του δικαιώματος	19
5. Φορείς και αποδέκτες του δικαιώματος	19
6. Νομολογιακή διάπλαση	21
Α. Εθνική νομολογία	21
Β. ΕΔΔΑ	25
7. Περιορισμοί	33
III. Επίλογος	34

Το άρθρο 9 Σ. κατοχυρώνει το άσυλο της κατοικίας και την ιδιωτική και οικογενειακή ζωή εν γένει. 1

I. ΤΟ ΑΣΥΛΟ ΤΗΣ ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ

1. Ιστορική διαδρομή, διεθνής κατοχύρωση και συγκριτική επισκόπηση

Η κατοικία («οίκος» ή «εστία» για τους αρχαίους Έλληνες και «domus» για τους Ρωμαίους) εκ των αρχαιωτάτων χρόνων θεωρείτο όχι μόνον χώρος ιδιωτικής διαβίωσης αλλά και λατρείας¹, ήτοι ιερός², συνδεδεμένος και με τη φιλοξενία³. Η σκέψη αυτή περί ιερότητας και απαραβίαστου της οικίας μετουσιώθηκε σε νομικό κανόνα στη Magna Charta Libertatum του 1215 και αναπτύχθηκε ως έννοια στο αγγλικό δίκαιο υπό την

¹ Βλ. Χ. Σγουρίτσα, *Συνταγματικόν Δίκαιον*, τόμος Β., τεύχος Β΄, 1966, σελ. 59.

² Βλ. Π. Δαγτόγλου, *Συνταγματικό Δίκαιο, Ατομικά Δικαιώματα*, 4η έκδοση, 2012, σελ. 340 (αρ. περιθ. 511).

³ Βλ. Α. Παντελή, *Εγχειρίδιο Συνταγματικού Δικαίου*, 4η έκδοση, 2018, σελ. 493.

έννοια ότι «το σπίτι μου είναι το φρούριό μου» (my home is my castle), η οποία προέρχεται από το ρωμαϊκό αξίωμα «Nemo de domo sua extrahit debet» (Ένας πολίτης δεν μπορεί να μεταφερθεί με τη βία από το σπίτι του για να οδηγηθεί ενώπιον δικαστή ή στη φυλακή). Η πρώτη συνταγματική κατοχύρωσή του συναντάται διεθνώς το 1776 στο άρθρο 10 του Bill of Rights της Πολιτείας της Virginia των ΗΠΑ. Ακολούθησαν τα Συντάγματα άλλων αμερικανικών πολιτειών και το Σύνταγμα των Ηνωμένων Πολιτειών το 1787 στην τέταρτη τροποποίησή του⁴. Στη συνέχεια, η Γαλλική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και του Πολίτη του 1791, κατοχύρωσε το άσυλο της κατοικίας στον τίτλο IV, άρθρο 9.

- 3 Από τα ευρωπαϊκά Συντάγματα την πρωτοκαθεδρία έχει το Σύνταγμα του Βελγίου του 1831 (άρθρο 10). Το δικαίωμα στο άσυλο της κατοικίας αναγνωρίστηκε για πρώτη φορά στο άρθρο 46 του ηγεμονικού Συντάγματος του 1832, το οποίο αναγνώριζε «*Η οικία εκάστου θεωρείται άσυλον ιερόν και απαραβίαστον, εις την οποίαν κανείς δεν δύναται να εισέλθῃ χωρὶς την θέληση του οικοκυρίου· και ουδ' ο αστυνομικός ἢ ο πεμπόμενος με διαταγὴν Δικαστοῦ δημόσιος υπηρέτης προς εξέτασιν πραγμάτων ἢ προσώπων, δύναται να εισέλθῃ, αν δεν ἦναι συνωδευμένος με ἓνα των εντοπίων Δημογερόντων και με δύο τιμίους πολίτας, εκτός, αν καταφύγει εις την οικία του ἐπ' αυτοφώρῳ φονεύς ἢ κλέπτης, δύναται να ἔμβῃ και εν καιρῷ νυκτός*». Στη συνέχεια το δικαίωμα αυτό κατοχυρώθηκε στο άρθρο 8 του Συντάγματος του 1844, στο άρθρο 12 του Συντάγματος του 1864, στο άρθρο 12 του Συντάγματος του 1911 (εκεί θεσπίζεται η υποχρεωτική παρουσία δικαστικού λειτουργού σε κάθε έρευνα κατοικίας και η νομοθετική επιβολή θεσπίσεως ποινικών και αστικών κυρώσεων σε βάρος των κρατικών οργάνων που παραβιάζουν το άσυλο της κατοικίας), στο άρθρο 15 του Συντάγματος του 1952. Το Σύνταγμα του 1975 παρεμβάλλει στο άρθρο 9 ανάμεσα στην πρώτη φράση που καθιερώνει το άσυλο της κατοικίας και τη δεύτερη που επιβάλλει νομοθετική πρόβλεψη κάθε έρευνας τη διάταξη για το απαραβίαστο της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής. Ο λόγος αυτής της παρεμβολής εγείρει κάποια ζητήματα νομοτεχνικής αρτιότητας, η οποία δεν πρέπει να μας οδηγήσει στο συμπέρασμα ότι το απαραβίαστο της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής περιορίζεται στα χωρικά όρια της κατοικίας⁵.
- 4 Το άσυλο της κατοικίας προστατεύεται στο άρθρο 13 του γερμανικού θεμελιώδους

⁴ Σύμφωνα με την τέταρτη τροποποίηση, «*Το δικαίωμα των πολιτών στην ατομική ασφάλεια, στην ασφάλεια των οικιών τους, των εγγράφων τους και των αντικειμένων τους έναντι παράλογων ερευνών και κατασχέσεων δεν θα παραβιαστεί και δεν θα εκδοθούν εντάλματα, εκτός λόγω σοβαρής αιτίας, συνοδευόμενα από όρκο [ένορκη καταγγελία] ή επιβεβαίωση [αποδείξεις], και ειδική περιγραφή του τόπου που θα ερευνηθεί και των στόμων ή των αντικειμένων που θα συλληφθούν*».

⁵ Βλ. Κ. Χρυσόγονο/Σ. Βλαχόπουλο, *Ατομικά και Κοινωνικά Δικαιώματα*, 4η αναθ. έκδοση, 2017, σελ. 287· Γ. Καμίνη, *Όψεις της κατοχύρωσης του ασύλου της κατοικίας στο ελληνικό συνταγματικό δίκαιο*, ΔτΑ, 2001, σελ. 64-5.

Νόμου (ο οποίος προβλέπει μάλιστα κατά τρόπο λεπτομερή στα άρθρα 3-6 την παρακολούθηση κατοικιών με τεχνικά μέσα για σκοπούς ποινικής διώξεως, αποτροπής επείγοντος κινδύνου, προστασίας φυσικών προσώπων)⁶, το άρθρο 8 της Human Rights Act (1998), το άρθρο 34 του πορτογαλικού Συντάγματος, το άρθρο 18 παρ. 2 του ισπανικού Συντάγματος και το άρθρο 14 του ιταλικού Συντάγματος.

Το άσυλο της κατοικίας κατοχυρώνεται στο άρθρο 8 ΕΣΔΑ, το άρθρο 17 του ΔΣΑΠΔ και το άρθρο 7 του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων και άρθρο 12 Οικουμενικής Διακήρυξεως για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα. Οι ανωτέρω διεθνείς συμβάσεις αποτελούν, βάσει του άρθρου 28 παρ. 1 εδ. α΄ Σ., ισχύον δίκαιο στην Ελλάδα, το οποίο υπερισχύει πάσης αντίθετης διατάξεως νόμου.

5

2. Η έννοια

Η έννοια της «κατοικίας» είναι μια αυτόνομη έννοια και δεν εξαρτάται από την ταξινόμηση βάσει του εθνικού δικαίου⁷. Προϋποθέτει την ύπαρξη περικλειστού χώρου, στον οποίο δεν είναι ελεύθερη η είσοδος στον καθένα παρά μόνον με τη συναίνεση του διαμένοντος σε αυτόν⁸. Πρόκειται για έναν χώρο που ο άνθρωπος ορίζει ως τον μη γενικά προσιτό χώρο διαβίωσης και εργασίας του⁹. Ο διαμένων εντός της κατοικίας μπορεί να είναι ιδιοκτήτης, ενοικιαστής, απλός ένοικος, υπάλληλος, φιλοξενούμενος κ.ο.κ.¹⁰. Η κατοικία δεν περιορίζεται σε ακίνητα των οποίων ο αιτών είναι ιδιοκτήτης ή ενοικιαστής. Μπορεί να εκτείνεται στη μακροχρόνια κατοχή, σε ετήσια βάση, για μεγάλα χρονικά διαστήματα, ενός σπιτιού που ανήκει σε συγγενή¹¹. Η «κατοικία» δεν περιορίζεται σε εκείνες που είναι νόμιμα δεδηλωμένες¹², αλλά μπορεί να διεκδικηθεί από πρόσωπο που διαμένει σε διαμέρισμα του οποίου η μίσθωση δεν είναι στο όνομά του¹³ ή είναι δεδηλωμένη ως κατοικία αλλού¹⁴.

6

Επίσης, η έννοια της κατοικίας περιλαμβάνει κάθε είδος χώρου, ανοικτού ή κλειστού, περιφραγμένου οικοπέδου ή αυλής, κινητού πράγματος¹⁵ (αυτοκινήτου¹⁶,

7

⁶ Βλ. Κ. Χρυσόγονο/Α. Καϊδατζή, *Το άσυλο της κατοικίας στο γερμανικό συνταγματικό δίκαιο*, ΔτΑ, 2001, σελ. 58-61.

⁷ Βλ. ΕΔΔΑ, *Chiragov and Others v. Armenia* [GC], 13216/05, 16.06.2015, § 206.

⁸ Βλ. Κ. Χρυσόγονο/Σ. Βλαχόπουλο, *Ατομικά και Κοινωνικά Δικαιώματα*, ό.π., σελ. 287.

⁹ Βλ. Π. Δαγτόγλου, *Ατομικά Δικαιώματα*, ό.π., σελ. 342 (αρ. περιθ. 513).

¹⁰ Πρβλ. Γνωμοδότηση ΕισΑΠ 15/1980.

¹¹ Βλ. ΕΔΔΑ, *Menteş and Others v. Turkey*, 58/1996/677/867, 28.11.1997, § 73.

¹² Βλ. ΕΔΔΑ, *Buckley v. the United Kingdom*, 20348/1992, 29.09.1996, § 54.

¹³ Βλ. ΕΔΔΑ, *Prokhorovich v. Russia*, 58255/2000, 18.11.2004, § 36.

¹⁴ Βλ. ΕΔΔΑ, *Yevgeniy Zakharov v. Russia*, 66610/10, 14.03.2017, § 32.

¹⁵ Βλ. Α. Μάνεση, *Ατομικές Ελευθερίες*, 1981, σελ. 224.

¹⁶ Βλ. Απόφαση της 12.01.1977 του Γαλλικού Συνταγματικού Συμβουλίου, 75 DC, σε L. Favoreu/L.

σκάφους, βάρκας, αεροσκάφους, τροχόσπιτου¹⁷, ακόμα και εν κινήσει¹⁸) κυρίου και βοηθητικού (π.χ. διάδρομοι, κλιμακοστάσιο, βεράντα, υπόγειο, περίκλειστος χώρος σταθμεύσεως)¹⁹ υπό την προϋπόθεση ότι είναι περίκλειστος και η είσοδός του δεν είναι ελεύθερη²⁰. Η κατοικία μπορεί να περιλαμβάνει και κάποιο αυθαίρετο νομικά κατασκευάσμα²¹. Το μέγεθος του χώρου και ο αριθμός των προσώπων που διαμένουν σε αυτό ή ασχολούνται επαγγελματικά δεν αποτελεί κριτήριο περί υπαγωγής του ή μη στο άσυλο της κατοικίας.

- 8 Όπως αναφέρθηκε, στην έννοια της κατοικίας εντάσσεται και η επαγγελματική εστία ακόμα και εν ώρα εργασίας, υπό την προϋπόθεση ότι δεν είναι προσιτή στον καθένα²². Και αυτό διότι η εργασία αποτελεί θεμελιώδες στοιχείο της προσωπικότητας και ο άνθρωπος όταν εργάζεται πρέπει να αισθάνεται ελεύθερος μη απειλούμενος από τη φυσική εισβολή ή την περιέργεια των οργάνων της δημόσιας εξουσίας²³. Ως εκ τούτου, συνιστά κατοικία προστατευόμενη από το άσυλο το δικηγορικό γραφείο, το συμβολαιογραφείο²⁴, το γραφείο καθηγητή πανεπιστημίου²⁵, το αρχιτεκτονικό γραφείο, το ιατρείο εάν ο επαγγελματίας δέχεται εισερχόμενους κατόπιν συνεννοήσεως²⁶. Εάν όμως έχουμε να κάνουμε με δημόσιο μέρος ελευθέρως και χωρίς έλεγχο προσβάσιμο στο κοινό, όπως το εστιατόριο, ο κινηματογράφος, το θέατρο, ένα κέντρο διασκεδάσεως, αίθουσα εκθέσεων ή ψυχαγωγίας του κοινού, έναν χώρο κοινόχρηστο ή κοινό σε όλους, τότε οι χώροι αυτοί δεν υπάγονται στο άσυλο της κατοικίας²⁷. Εξάιρεση θα μπορούσε να αποτελέσει ένας χώρος εστιατορίου, όταν είναι κλειστός, μετά από το πέρας λειτουργίας του²⁸. Οι χώροι ασκήσεως θρησκευτικής λατρείας υπάγονται στο προστατευτικό πεδίο του άρθρου 13 παρ. 2 Σ., ενώ οι πολιτικοί-κομματικοί χώροι καλύπτονται υπό τη σκέπη του άρθρου 29 παρ. 1 Σ. και όχι του άρθρου 9 Σ.²⁹. Στους

Philip, *Les décisions du Conseil Constitutionnel*, 8η έκδοση, 1995, σελ. 324 επ.

¹⁷ Βλ. ΕΔΔΑ, *Chapman v. the United Kingdom* [GC], 27238/1995, 18.01.2001, §§ 71-74.

¹⁸ Βλ. Α. Παντελή, *Εγχειρίδιο Συνταγματικού Δικαίου*, ό.π., σελ. 493.

¹⁹ Βλ. Π. Τσίρη, *Η συνταγματική κατοχύρωση του δικαιώματος ασύλου της κατοικίας*, 1994, σελ. 74.

²⁰ Βλ. Κ. Χρυσόγονο/Σ. Βλαχόπουλο, *Ατομικά και Κοινωνικά Δικαιώματα*, ό.π., σελ. 287.

²¹ Βλ. ΕΔΔΑ, *Winterstein and Others v. France*, 27013/2007, 17.10.2013, § 141· *Yordanova and Others v. Bulgaria*, 25446/2006, 24.04.2012, § 103.

²² ΣτΕ 1381/1981· ΕΔΔΑ, *Niemitz*, A 251-B, 16.12.1992.

²³ Βλ. Γ. Καμίνη, *Όψεις της κατοχύρωσης*, ό.π., σελ. 68.

²⁴ Βλ. ΕΔΔΑ, *Popovi v. Bulgaria*, 39651/2011, 09.06.2016, § 103.

²⁵ Βλ. ΕΔΔΑ, *Steeg v. Germany*, 9676/2005, 10744/2005, 41349/2006, 03.06.2008.

²⁶ Βλ. Κ. Χρυσόγονο/Σ. Βλαχόπουλο, *Ατομικά και Κοινωνικά Δικαιώματα*, ό.π., σελ. 287.

²⁷ *Ibidem*.

²⁸ Βλ. Γνωμοδότηση ΕισΑΠ 12/1963.

²⁹ Βλ. Π. Δαγτόγλου, *Ατομικά Δικαιώματα*, ό.π., σελ. 343 (αρ. περιθ. 514).

επαγγελματικούς χώρους προστατεύεται ο ένοικος ή ο επιχειρηματίας, όχι όμως οι υπάλληλοι³⁰.

Συμπερασματικά, στην έννοια της κατοικίας εμπεριέχονται οι κύριοι και δευτερεύοντες χώροι (οίκημα, διαμέρισμα, δωμάτιο, δωμάτιο ξενοδοχείου)³¹, ο περιφραγμένος χώρος που περιβάλλει την κατοικία (κήπος, δεξαμενή, αυλή) και οι επαγγελματικοί, επιχειρησιακοί και άλλοι χώροι οικονομικής, πολιτικής, κοινωνικής και άλλης δράσεως που δεν είναι ελευθέρως προσβάσιμοι στον καθένα³².

Σημειώνεται ότι η συνταγματική έννοια της κατοικίας διαφοροποιείται από την αστική έννοιά της, όπως αυτή αποτυπώνεται στο άρθρο 51 ΑΚ³³. Συγκεκριμένα, η συνταγματική έννοια της κατοικίας εμπεριέχει την πραγματική κατοικία, ενώ η αστική έννοια, τη νομική, ήτοι τον δεδηλωμένο νομικά τύπο κύριας και μόνιμης εγκαταστάσεως του προσώπου³⁴. Υπό αυτή την έννοια, η συνταγματική έννοια της κατοικίας είναι ευρύτερη, καθώς δεν απαιτείται η μονιμότητα της εγκαταστάσεως³⁵. Επίσης, η συνταγματική έννοια της κατοικίας δύναται να εμπεριέχει περισσότερες από μια κατοικίες (πρώτη, δεύτερη, εξοχική, επαγγελματική, προσωρινή κ.ο.κ.)³⁶. Συνεπώς, το Σύνταγμα προστατεύει τον οίκο και όχι την κατά νομική κυριολεξία κατοικία³⁷.

Η έννοια του ασύλου της κατοικίας διαφοροποιείται από τη διπλωματική ασυλία, το απαραβίαστο της οποίας συνιστά προνόμιο του αντιπροσωπευόμενου κράτους και όχι ατομικό δικαίωμα του διπλωμάτη³⁸. Περαιτέρω, το δικαίωμα στην ιδιοκτησία προστατεύει τον κύριο ή άλλο εμπράγματο δικαιούχο της κατοικίας, αλλά δεν σχετίζεται με το άσυλο της κατοικίας³⁹. Η εν αγνοία του ενοίκου εγκατάσταση μικροφώνων παραβιάζει το άσυλο της κατοικίας, αλλά η παρακολούθηση των συνομιλιών την ιδιωτική και οικογενειακή ζωή, κατά το άρθρο 9 παρ. 1⁴⁰.

Υπό τον όρο *άσυλο* νοείται η απαγόρευση της εισόδου ή παραμονής των οργάνων της δημόσιας εξουσίας στην κατοικία χωρίς τη γνώση ή παρά τη θέληση του κατόχου της κατοικίας⁴¹. Η προστασία του ασύλου της κατοικίας εμπεριέχεται και στην έννοια της

³⁰ Βλ. Α. Παντελή, *Εγχειρίδιο Συνταγματικού Δικαίου*, ό.π., σελ. 493.

³¹ Βλ. Α. Μάνεση, *Ατομικές ελευθερίες*, ό.π., σελ. 224.

³² Βλ. Π. Δαγτόγλου, *Ατομικά Δικαιώματα*, ό.π., σελ. 343 (αρ. περιθ. 514).

³³ Βλ. Κ. Χρυσόγονο/Σ. Βλαχόπουλο, *Ατομικά και Κοινωνικά Δικαιώματα*, ό.π., σελ. 287.

³⁴ *Ibidem*.

³⁵ Βλ. Α. Τάχο, *Το δίκαιο της δημόσιας τάξης*, 1990, σελ. 65.

³⁶ Βλ. Π. Δαγτόγλου, *Ατομικά Δικαιώματα*, ό.π., σελ. 342-3 (αρ. περιθ. 514).

³⁷ Βλ. Α. Μάνεση, *Ατομικές ελευθερίες*, ό.π., σελ. 223.

³⁸ Βλ. Π. Δαγτόγλου, *Ατομικά Δικαιώματα*, ό.π., σελ. 341 (αρ. περιθ. 512).

³⁹ *Ibidem*, σελ. 342 (αρ. περιθ. 512).

⁴⁰ Βλ. Α. Παντελή, *Εγχειρίδιο Συνταγματικού Δικαίου*, ό.π., σελ. 494.

⁴¹ Βλ. Π. Δαγτόγλου, *Ατομικά Δικαιώματα*, ό.π., σελ. 343 (αρ. περιθ. 515).

προσωπικής ασφάλειας, συνιστώντας απαύγασμα ή προέκταση και συμπλήρωμα⁴² της προσωπικής ελευθερίας⁴³. Υπό αυτή την έννοια, η προστασία της ασφάλειας και της προσωπικής ελευθερίας θα ήταν ημιτελής εάν δεν συνοδευόταν και με την προστασία του ασύλου της κατοικίας⁴⁴. Η είσοδος δεν είναι υποχρεωτικό να πραγματοποιείται από άνθρωπο, αλλά μπορεί να λαμβάνει χώρα από όχημα, ζώο⁴⁵, μη επανδρωμένο αεροσκάφος. Η συγκατάθεση για την είσοδο αίρει τον χαρακτήρα της παραβίασεως του ασύλου αν αφορά στη συγκεκριμένη περίπτωση εισόδου και λαμβάνει χώρα από ένοικο που βρίσκεται εν πλήρη συνειδήσει⁴⁶.

- 13 Το άσυλο της κατοικίας παραβιάζεται και όταν τα όργανα της δημόσιας τάξεως παρεμποδίζουν τον ένοικο να εισέλθει στην κατοικία του ή τον εξαναγκάζουν σε βίαιη αποβολή⁴⁷. Η αποβολή στο πλαίσιο της αναγκαστικής εκτελέσεως, απαλλοτριώσεως, επιτάξεως υπόκειται στο πεδίο εφαρμογής των άρθρων 17 και 18 Σ. περί προστασίας της ιδιοκτησίας και όχι του ασύλου⁴⁸.
- 14 Το άσυλο της κατοικίας δεν είναι ένα καταφύγιο του ατόμου απόλυτα απαραβίαστο από την κρατική εξουσία, καθώς κάτι τέτοιο θα συνεπαγόταν εξαίρεση συγκεκριμένου χώρου από την αξίωση ισχύος της έννομης τάξεως και από την ίδια την κρατική εξουσία⁴⁹. Ως εκ τούτου, η προστασία του ασύλου είναι σχετική και τελεί υπό την επιφύλαξη του νόμου, υπό την προϋπόθεση ότι ο νόμος σέβεται τους περιορισμούς των περιορισμών⁵⁰. Σύμφωνα με τον Ν. Ι. Σαρίπολο, τα κρατικά όργανα που διενεργούν κατ' οίκον έρευνα πρέπει να δρουν «μετά πλείστης προσοχής»⁵¹. Υπό αυτή την έννοια, κατά τη διάρκεια φορολογικού ελέγχου, δεν μπορούν να ανοικτούν προσωπικά έγγραφα στον υπολογιστή⁵². Τονίζεται, πάντως, ότι δεν τίθεται ζήτημα προστασίας του ασύλου, όταν εντός της κατοικίας διαπράττονται εγκληματικές ενέργειες και το θύμα καλεί σε βοήθεια, δεδομένου ότι η είσοδος στην κατοικία λαμβάνει χώρα κατόπιν προσκλήσεως ενός εκ των ενοίκων⁵³. Ακόμα και χωρίς πρόσκληση η είσοδος θα

⁴² Βλ. Α. Μάνεση, *Ατομικές ελευθερίες*, ό.π., σελ. 222.

⁴³ Βλ. Ν. Σαρίπολο, *Σύστημα Συνταγματικού Δικαίου της Ελλάδος*, Γ΄, 1923, σελ. 95.

⁴⁴ Βλ. Α. Παντελή, *Εγχειρίδιο Συνταγματικού Δικαίου*, ό.π., σελ. 493.

⁴⁵ Βλ. Π. Δαγτόγλου, *Ατομικά Δικαιώματα*, ό.π., σελ. 343 (αρ. περιθ. 515).

⁴⁶ *Ibidem*, σελ. 344 (αρ. περιθ. 515α).

⁴⁷ *Ibidem*, σελ. 344 (αρ. περιθ. 517).

⁴⁸ *Ibidem*, σελ. 344-5 (αρ. περιθ. 517).

⁴⁹ Βλ. Κ. Χρυσόγονο/Σ. Βλαχόπουλο, *Ατομικά και Κοινωνικά Δικαιώματα*, ό.π., σελ. 288.

⁵⁰ *Ibidem*.

⁵¹ Βλ. Ν. Σαρίπολο, *Πραγματεία του Συνταγματικού Δικαίου*, 1851, σελ. 798.

⁵² Βλ. Κ. Χρυσόγονο/Σ. Βλαχόπουλο, *Ατομικά και Κοινωνικά Δικαιώματα*, ό.π., σελ. 288.

⁵³ *Ibidem*.

δικαιολογείται ως άμυνα υπέρ τρίτου κατά το άρθρο 22 ΠΚ⁵⁴. Επέμβαση θα μπορούσε επίσης να δικαιολογηθεί ως κατάσταση ανάγκης, λ.χ. για την πυρόσβεση φωτιάς⁵⁵. Υπό κανονικές προϋποθέσεις μη άμυνας υπέρ τρίτου και καταστάσεως ανάγκης, ο συντακτικός νομοθέτης επιτάσσει την παρουσία εκπροσώπου της δικαστικής εξουσίας, ήτοι δικαστικών λειτουργιών υπό την έννοια των άρθρων 87-91 Σ.⁵⁶

Έρευνα κατ' οίκον είναι η αναζήτηση προσώπων ή αντικειμένων σε μια κατοικία εκ μέρους οργάνων της δημόσιας εξουσίας, ανεξάρτητα από τη συγκατάθεση του κατόχου της κατοικίας⁵⁷. Η έρευνα μπορεί να διεξάγεται είτε φανερά από όργανα της δημόσιας εξουσίας είτε κρυφά με τεχνικά μέσα επιτηρήσεως⁵⁸. Κάθε είδους μυστική έρευνα αντιβαίνει στο Σύνταγμα⁵⁹. 15

3. Φύση του δικαιώματος

Η διάταξη περί προστασίας της κατοικίας δεν κατοχυρώνει την κατοικία καθ' εαυτήν αλλά έναν συγκεκριμένο χώρο για την ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητας⁶⁰. Το δικαίωμα στο άσυλο της κατοικίας συνιστά ένα αμυντικό δικαίωμα, από το οποίο συνάγεται η αμυντική αξίωση του ατόμου έναντι των κρατικών αρχών να μην εισβάλλουν στην κατοικία τους χωρίς τη συγκατάθεσή τους⁶¹. Το δικαίωμα αυτό προσφέρει στο άτομο αμυντική, αρνητική προστασία από κάθε εισβολή ή παρέμβαση στον ιδιωτικό χώρο, επιτρέποντάς του να απολαμβάνει την προσωπική του ελευθερία, την ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητάς του (άρθρο 5 παρ. 1 Σ.), την ιδιωτική και οικογενειακή ζωή (άρθρο 9 παρ. 1 Σ.) και την ελευθερία της επικοινωνίας (άρθρο 19 παρ. 1 Σ.)⁶². 16

4. Φορείς και αποδέκτες

Φορείς του δικαιώματος είναι κάθε φυσικό και νομικό πρόσωπο και ενώσεις χωρίς νομική προσωπικότητα. Συγκεκριμένα, φορέας του δικαιώματος είναι ο εκάστοτε διαμένων στην κατοικία, ανεξαρτήτως του ιδιοκτησιακού καθεστώτος της⁶³. Φορείς 17

⁵⁴ Βλ. Ι. Μανωλεδάκη, *Το απόρρητο του ιδιωτικού βίου*, ΠοινΔικ, 2005, σελ. 730.

⁵⁵ Βλ. Κ. Χρυσόγονο/Σ. Βλαχόπουλο, *Ατομικά και Κοινωνικά Δικαιώματα*, ό.π., σελ. 288.

⁵⁶ *Ibidem*, σελ. 289.

⁵⁷ Βλ. Γ. Καμίνη, *Όψεις της κατοχύρωσης*, ό.π., σελ. 67.

⁵⁸ *Ibidem*, σελ. 67.

⁵⁹ Βλ. Γ. Καμίνη, *Παράνομα αποδεικτικά μέσα και συνταγματική κατοχύρωση των ατομικών δικαιωμάτων*, 1998, σελ. 201 επ.

⁶⁰ Βλ. Π. Τσίρη, *Η συνταγματική κατοχύρωση*, ό.π., σελ. 65.

⁶¹ Ακριβοπούλου Χ., «Ερμηνεία άρθρου 9 Σ», σε Φ. Σπυρόπουλος/Ξ. Κοντιάδης/Χ. Ανθόπουλος/Γ. Γεραπετρίτης (επιμ.), *Σύνταγμα, Κατ' άρθρο ερμηνεία*, 2017, σελ. 195 επ. (198, αρ. περιθ. 4).

⁶² *Ibidem*, σελ. 195 επ. (200, αρ. περιθ. 11).

⁶³ Βλ. Π. Δαγτόγλου, *Ατομικά Δικαιώματα*, ό.π., σελ. 345 (αρ. περιθ. 518).

του δικαιώματος δεν είναι μόνον οι Έλληνες, αλλά και οι αλλοδαποί και ανιθαγενείς. Επίσης, στους φορείς εντάσσονται και τα ημεδαπά ή αλλοδαπά νομικά πρόσωπα, δεδομένου ότι το ατομικό δικαίωμα προστατεύει και επαγγελματικούς χώρους, προσωπικές ενώσεις χωρίς νομική προσωπικότητα⁶⁴. Τα νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου εξαιρούνται του άσυλου της κατοικίας· υπό αυτή την έννοια το λεγόμενο πανεπιστημιακό άσυλο δεν υπάγεται στη σκέπη του άρθρου 9 Σ.⁶⁵.

- 18 Αποδέκτης του δικαιώματος είναι η κρατική εξουσία και τα όργανά της⁶⁶. Η απαγόρευση του εκμισθωτή να εισέρχεται κατά βούληση στη μισθωμένη οικία δεν απορρέει από το άρθρο 9 Σ., αλλά από τη σύμβαση μισθώσεως και τις διατάξεις περί μισθώσεως⁶⁷. Το άρθρο 9 Σ. δεν αναπτύσσει άμεση και καθολική τριτενέργεια, αλλά έμμεση υπό την έννοια της ακτινοβολίας του κατά τη θέσπιση και ερμηνεία νομοθετικών διατάξεων⁶⁸. Ως εκ τούτου, το άσυλο της κατοικίας εφαρμόζεται στις ιδιωτικές σχέσεις έμμεσα, υπό τη μορφή της χρησιμοποίησής τους για την πλήρωση και ερμηνεία των γενικών ρητρών και αορίστων νομικών εννοιών του ιδιωτικού δικαίου. Συνεπώς, η εφαρμογή στις ιδιωτικές σχέσεις του άρθρου 9 Σ. δεν είναι δυνατή απευθείας, αλλά πραγματοποιείται μέσα από γενικές ρήτρες και αόριστες νομικές έννοιες, οι οποίες περιέχονται σε κανόνες του ιδιωτικού δικαίου, όπως η καλή πίστη, τα χρηστά ήθη κ.λπ.⁶⁹.

5. Περιορισμοί

- 19 Το άσυλο της κατοικίας δεν πρέπει να οδηγεί σε άσυλο παρανομίας και, ως εκ τούτου, δεν θέτει υπό την προστασία του παράνομες ενέργειες και δεν τυγχάνει επικλήσεως για την αποτροπή αναγκαίων επεμβάσεων προς αποσόβηση κινδύνων, π.χ. πυρκαγιάς, πλημμύρας, εκρήξεως κ.ο.κ.⁷⁰. Η διοίκηση εν προκειμένω οφείλει να δράσει επί τη βάση της αρχής της αναλογικότητας⁷¹ περιοριζόμενη στην ελάχιστη αναγκαία εισβολή⁷².
- 20 Η κατ' οίκον έρευνα μπορεί να διεξαχθεί εάν και όπως ο νόμος ορίζει και πάντοτε

⁶⁴ Ibidem.

⁶⁵ Ibidem, σελ. 342 [αρ. περιθ. 513].

⁶⁶ Βλ. Κ. Χρυσόγονο/Σ. Βλαχόπουλο, *Ατομικά και Κοινωνικά Δικαιώματα*, ό.π., σελ. 290.

⁶⁷ Βλ. Π. Δαγτόγλου, *Ατομικά Δικαιώματα*, ό.π., σελ. 344 [αρ. περιθ. 516].

⁶⁸ Ibidem.

⁶⁹ Πρβλ. Τζ. Ηλιοπούλου-Στράγγα, *Η «τριτενέργεια» των ατομικών και κοινωνικών δικαιωμάτων*, 1990, σελ. 49.

⁷⁰ Βλ. Π. Δαγτόγλου, *Ατομικά Δικαιώματα*, ό.π., σελ. 346 [αρ. περιθ. 520].

⁷¹ Βλ. Δ. Τσάτσο/Α. Παπαδαμάκη/Κ. Χρυσόγονο, *Η νομιμότητα της κατ' οίκον έρευνας και της κατάσχεσης στα πλαίσια της προκαταρκτικής εξέτασης και οι συνέπειές της στην ποινική δίκη* (γνωμ.), ΠοινΔικ, 2003, σελ. 814.

⁷² Βλ. Π. Δαγτόγλου, *Ατομικά Δικαιώματα*, ό.π., σελ. 351 [αρ. περιθ. 528].

παρουσία εκπροσώπων της δικαστικής αρχής. Βάσει της αρχής της αναλογικότητας, η κατ' οίκον έρευνα πρέπει να αποφεύγεται κατά τα χρονικά διαστήματα που καθίσταται ιδιαιτέρως επαχθής σε σχέση με τον επιδιωκόμενο νόμιμο σκοπό⁷³. Σε αυτή την κατεύθυνση επιτρέπεται η κατ' οίκον έρευνα κατά τη διάρκεια της νύχτας μόνο σε βαρύνουσες ή επείγουσες περιστάσεις. Περαιτέρω, δεν επιτρέπεται η έρευνα σε κατοικία στο πλαίσιο προκαταρκτικής εξετάσεως⁷⁴.

Η απαίτηση συνοδείας δικαστικού λειτουργού ισχύει κατά την κρατούσα θέση μόνον για τις ανακριτικές έρευνες προς συλλογή αποδείξεων για κάποια έρευνα και όχι για διοικητική έρευνα, διοικητική αστυνόμευση, διοικητική επιθεώρηση και διοικητικό έλεγχο⁷⁵. Σε αντίθετη περίπτωση θα καθίστατο αδύνατη η διενέργεια ελέγχων και εν γένει η εποπτεία τήρησης της εργατικής, υγειονομικής, φορολογικής κ.λπ. νομοθεσίας⁷⁶. Η είσοδος σε κατοικία κατά την αναγκαστική εκτέλεση χωρίς την παρουσία δικαστικού λειτουργού κρίνεται ότι παραβιάζει το άρθρο 9 Σ. Το αυτό και για τη διενέργεια φορολογικών ελέγχων στην κατοικία του φορολογουμένου απουσία δικαστικής αρχής βάσει των άρθρων 25 παρ. 3 και 40 παρ. 3 του Κώδικα Φορολογικής Διαδικασίας (ν. 4174/2013), η οποία παραβιάζει το συνταγματικά προστατευόμενο άσυλο της κατοικίας⁷⁷. Για τον λόγο αυτό, η παρουσία δικαστικού λειτουργού προβλέφθηκε ρητώς στο άρθρο 40 παρ. 11 του ν. 4410/2016, που αντικατέστησε το άρθρο 25 παρ. 3 του ΚΦΔ.

Σύμφωνα με το άρθρο 48 παρ. 1 Σ., το άσυλο της κατοικίας τίθεται σε αναστολή σε περίπτωση πολέμου, επιστρατεύσεως εξαιτίας εξωτερικών κινδύνων ή άμεσης απειλής της εθνικής ασφάλειας, καθώς και αν εκδηλωθεί ένοπλο κίνημα για την ανατροπή του δημοκρατικού πολιτεύματος. Οι εν λόγω περιορισμοί ρυθμίζονται στον ν. 566/1977. Σε αυτό το πλαίσιο κρίνεται ότι η επέμβαση στο οικιακό άσυλο για λόγους περιορισμού της πανδημίας έρχεται σε ένταση με το άρθρο 9 Σ.

6. Κυρώσεις

Σύμφωνα με το άρθρο 9 παρ. 2 Σ., οι παραβάτες του οικιακού ασύλου τιμωρούνται για παραβίαση του οικιακού ασύλου και για κατάχρηση εξουσίας και υποχρεούνται σε πλήρη αποζημίωση του παθόντος, όπως νόμος ορίζει. Οι προβλεπόμενες εκ του νόμου κυρώσεις είναι ποινικές, πειθαρχικές και αστικές. Η ποινική κύρωση προβλέπεται στο άρθρο 241 ΠΚ περί παραβιάσεως του οικιακού ασύλου. Η πειθαρχική κύρωση

⁷³ Ibidem, σελ. 348 (αρ. περιθ. 523α).

⁷⁴ Βλ. Δ. Τσάτσο/Α. Παπαδαμάκη/Κ. Χρυσόγωνα, *Η νομιμότητα της κατ' οίκον έρευνας*, ό.π., σελ. 815.

⁷⁵ Βλ. Γνωμοδότηση ΕισΑΠ 10/1992· ΣτΕ ΠΕ 1381/1981.

⁷⁶ Αντιθ., Γ. Καμίνης, *Όψεις της κατοχύρωσης*, ό.π., σ. 68-9.

⁷⁷ Βλ. Γνωμοδότηση ΕισΑΠ 6/2014· Αντιθ., ΝΣΚ 256/2014 (Ολομ.).

προβλέπεται στον οικείο Υπαλληλικό Κώδικα, π.χ. στα άρθρα 106 και 107 που καθιστά πειθαρχικά παραπτώματα την παραβίαση καθήκοντος. Η αστική κύρωση βαρύνει τον παραβάτη της συνταγματικής διατάξεως σε καταβολή αποζημιώσεως κατ' άρθρα 298 επ., 914 και 932 ΑΚ, η ευθύνη του οποίου δεν μεταφέρεται στο δημόσιο, το οποίο μπορεί να ευθύνεται συντρέχοντως⁷⁸. Η παραβίαση του οικιακού ασύλου επιφέρει και δικονομικές συνέπειες, καθώς βάσει του άρθρου 19 παρ. 3 Σ. απαγορεύεται η χρήση αποδεικτικών μέσων που έχουν αποκτηθεί κατά παράβαση του άρθρου 9 Σ. Συνεπώς, αν προσκομισθεί στο δικαστήριο αποδεικτικό έγγραφο που αποσπάστηκε κατά παράβαση των διατάξεων περί ασύλου της κατοικίας, αυτό δεν πρέπει κατ' αρχήν να γίνει δεκτό⁷⁹.

II. ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΙΔΙΩΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΣ ΖΩΗΣ

1. Ιστορική διαδρομή, διεθνής κατοχύρωση και συγκριτική επισκόπηση

- 24 Η προστασία της ιδιωτικής ζωής εισήλθε στο προσκήνιο της επικαιρότητας με την εισβολή της τεχνολογίας, δεν γεννήθηκε όμως ως δικαίωμα τότε, αλλά ανατρέχει πολύ παλαιότερα. Ήδη ο Αριστοτέλης είχε διαισθανθεί τη διάκριση ανάμεσα στο δημόσιο και το ιδιωτικό στα *Πολιτικά* του⁸⁰, διαβλέποντας την αντίθεση ανάμεσα στη δημόσια και την ιδιωτική ζωή και διακρίνοντας στην αρχή του πρώτου βιβλίου τη ζωή του οίκου από τη ζωή και την οργάνωση της πόλεως⁸¹. Ωστόσο, η αριστοτέλεια διάκριση μεταξύ δημοσίου και ιδιωτικού βίου δεν ανταποκρίνεται στη σύγχρονη νοηματοδότησή της⁸².

⁷⁸ Βλ. Π. Δ. Δαγτόγλου, *Ατομικά Δικαιώματα*, ό.π., σελ. 352 (αρ. περιθ. 530).

⁷⁹ Βλ. ανάλυση άρθρου 19 Σ.

⁸⁰ Αριστοτέλους, *Πολιτικά*, 1252a: «ὅσοι μὲν οὖν οἴονται πολιτικὸν καὶ βασιλικὸν καὶ οἰκονομικὸν καὶ δεσποτικὸν εἶναι τὸν αὐτὸν οὐ καλῶς λέγουσιν (πλήθει γὰρ καὶ ὀλιγότητι νομίζουσι διαφέρειν ἀλλ' οὐκ εἶδει τούτων ἕκαστον, οἷον ἂν μὲν ὀλίγων, δεσπότην, ἂν δὲ πλειόνων, οἰκονόμον, ἂν δ' ἔτι πλειόνων, πολιτικὸν ἢ βασιλικόν, ὡς οὐδὲν διαφέρουσιν μεγάλην οἰκίαν ἢ μικρὰν πόλιν· καὶ πολιτικὸν δὲ καὶ βασιλικόν, ὅταν μὲν αὐτὸς ἐφεστήκη, βασιλικόν, ὅταν δὲ κατὰ τοὺς λόγους τῆς ἐπιστήμης τῆς τοιαύτης κατὰ μέρος ἄρχων καὶ ἀρχόμενος, πολιτικόν· ταῦτα δ' οὐκ ἔστιν ἀληθῆ)» [Ὅσοι λοιπὸν νομίζουσι πῶς ἡ ἐξουσία τοῦ πολιτικοῦ, τοῦ βασιλιά, τοῦ οικογενειάρχου καὶ τοῦ κυρίου εἶναι ἓνα καὶ τὸ αὐτὸ πράγμα δεν σκέπτονται σωστά (νομίζουσι βέβαια πῶς ἡ διαφορά βρίσκεται στο ἀν εἶναι πολλὰ ἢ λίγα τα πρόσωπα ἢ τα πράγματα, πᾶν στα οποία ἀσκεῖται ἡ ἐξουσία, καὶ ὅχι στο εἶδος τῆς ἐξουσίας που ἀσκεῖ καθένας· ἔτσι νομίζουσι ὅτι, ἀν κάποιος ἀσκεῖ ἐξουσία πᾶν σε λίγους εἶναι κύριος, ἀν τὴν ἀσκεῖ σε περισσότερους οικογενειάρχους κι ἀν τὴν ἀσκεῖ σε ἀκόμα περισσότερους πολιτικούς ἢ βασιλιάς, ἐπειδὴ σύμφωνα με τὴ γνώμη τους ἡ μεγάλη οἰκογένεια δεν διαφέρει καθόλου ἀπὸ τὴ μικρὴ πόλη· τὸ ἴδιο λάθος κάνουν, ὅταν ξεχωρίζουσι τὸν πολιτικὸ ἀπὸ τὸν βασιλιά, υποστηρίζοντας ὅτι ὁ βασιλιάς ἀσκεῖ αὐτοδικαίως τὴν ἐξουσία, ἐνῶ ὁ πολιτικός, σύμφωνα με τὴν πολιτικὴ ἐπιστήμη, ἐν μέρει ἀρχει καὶ ἐν μέρει ἀρχεται· τούτα ὅμως δεν εἶναι ἀληθινά].

⁸¹ Βλ. Κ. Μαυριά, *Το συνταγματικὸ δικαίωμα ιδιωτικοῦ βίου*, 1982, σελ. 29-30.

⁸² Ibidem.

- Ο όρος «ιδιωτικός βίος» δεν ενέχει εν γένει την έννοια του απορρήτου και περιορίζεται στο απόρρητο του ιπποκρατείου όρκου⁸³. Το ιατρικό απόρρητο αποτελεί τρόπον τινά το ύστατο σημείο στο οποίο δεν πρέπει να επεμβαίνει η δημόσια σφαίρα.
- Το επικούρειο «Λάθε Βιώσας» σημαίνει υπό μία εκδοχή να μην κρύβουμε τη ζωή μας από τους άλλους και υπό άλλη εκδοχή να μην κρυβόμαστε από τον εαυτό μας. 25
- Στην πρώτη περίπτωση ακολουθούμε έναν τρόπο ζωής χωρίς κανένα ουσιαστικό νόημα, καθώς εμφανίζουμε ένα πρόσωπο που δεν είναι ο πραγματικός μας εαυτός, τον οποίο ούτε εμείς οι ίδιοι είμαστε σε θέση να αναγνωρίσουμε. 26
- Στη δεύτερη περίπτωση όμως, όταν αποφασίσουμε, με τη βοήθεια της φιλοσοφίας, να αντικρύσουμε τον πραγματικό μας εαυτό, μπορούμε να μεγαλοουργήσουμε, διότι μπορούμε να διακρίνουμε ότι μέσα στην ψυχή μας υπάρχουν εν σπέρματι τα αρχέτυπα των μέγιστων ανδρών της αρχαίας Ελλάδας⁸⁴. 27
- Ο Πλούταρχος στο δοκίμιό του περί του «*Ει καλώς είρωται το λάθε βιώσας*» αντικρούει τον έπαινο του ιδιωτεύειν και επισημαίνει τις απαράδεκτες συνέπειες της αποχής από τη ζωή της πόλεως. 28
- Ο Πλάτων αρνείται στην *Πολιτεία* του την εξουσία του ανθρώπου πάνω στο σώμα του, το δικαίωμα επιλογής συντρόφου, ενώ αφαιρεί την ανατροφή των παιδιών από την οικογένεια και την αναθέτει στην Πολιτεία⁸⁵, καταλύοντας με τον τρόπο αυτό την οικογένεια, η οποία συνιστά μια από τις σημαντικότερες εκφάνσεις του ιδιωτικού βίου⁸⁶. 29
- Το ιδιωτικό απόρρητο προστατεύεται στον Μεσαίωνα με κυρώσεις εναντίον των ωτακουστών, των διαδοσιών και των συκοφαντών⁸⁷. 30
- Οι βάσεις για την ιδιωτικοποίηση του ατομικού εγώ ετέθησαν από τον Locke, ο οποίος κάνει λόγο για το δικαίωμα ιδιοκτησίας του ανθρώπου πάνω στο άτομό του. Πάνω σε αυτό δεν έχει κανένα δικαίωμα εκτός από αυτόν τον ίδιο⁸⁸. 31
- Ο προπομπός της προστασίας της ιδιωτικής ζωής σε συνταγματικό επίπεδο είναι η Τέταρτη Τροποποίηση του Συντάγματος των ΗΠΑ⁸⁹. Στη συνέχεια το δικαίωμα αυτό ενσωματώθηκε σε πολλά διεθνή κείμενα και εθνικά Συντάγματα. Πηγή σεβασμού της ιδιωτικής ζωής είναι η αρχή του κράτους δικαίου, η οποία αποτελεί βασική αρχή κάθε δημοκρατικής κοινωνίας και ενυπάρχει σε όλες τις διατάξεις της ΕΣΔΑ⁹⁰. 32
- Το σχετικό δικαίωμα κατοχυρώνεται υπό το φως του άρθρου 8 ΕΣΔΑ για πρώτη φορά 33

⁸³ Ibidem, σελ. 31.

⁸⁴ Πλούταρχος, *Ει καλώς είρωται το λάθε βιώσας*, Μτφρ. Γιώργος Χαραλαμπίδης, 2018.

⁸⁵ Πλάτωνος, *Πολιτεία*, Ε, 457, C, D.

⁸⁶ Βλ. Κ. Μαυριά, *Το συνταγματικό δικαίωμα*, ό.π., σελ. 30.

⁸⁷ Ibidem, σελ. 34.

⁸⁸ Βλ. J. Locke, *Two Treatises of Government*, 1965, σελ. 329.

⁸⁹ Βλ. S. Warren/L. Brandeis, *The Right to Privacy*, 4 Harv. L. Rev., 1890, σελ. 193.

⁹⁰ ΕΔΔΑ, *Iatridis v. Greece*, 31107/1996, 25.03.1999, § 58.

στο άρθρο 9 παρ. 1 εδ. Β' του Συντάγματος του 1975/1986/2001/2008/2019. Σκοπός της καινοτόμου αυτής διατάξεως είναι, σύμφωνα με την Ε' Αναθεωρητική Βουλή, η αντιμετώπιση των κινδύνων από τη χρησιμοποίηση της σύγχρονης ηλεκτρονικής τεχνολογίας παρακολουθήσεως και κατασκοπεύσεως, οι οποίοι είχαν καταστεί γνωστοί μετά από το σκάνδαλο Watergate στις ΗΠΑ⁹¹. Η ελληνική συνταγματική θεωρία το αναγνωρίζει ήδη από τα μέσα του 20^{ου} αιώνα δια των Αλεξάνδρου Σβώλου και Γεωργίου Βλάχου, οι οποίοι αναφέρονται στην «ελευθερία της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής ή το δικαίωμα της εις εαυτόν συγκεντρώσεως»⁹².

- 34 Περαιτέρω, το δικαίωμα στην ιδιωτική και οικογενειακή ζωή προστατεύεται στο άρθρο 12 της Οικουμενικής Διακήρυξεως των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (1948), στο άρθρο 17 του Διεθνούς Συμφώνου για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα (1966), στο άρθρο 16 της Διεθνούς Συμβάσεως για τα Δικαιώματα του Παιδιού (1989), στη Σύμβαση 108 του Συμβουλίου της Ευρώπης αναφορικά με την «Προστασία φυσικών προσώπων έναντι της αυτοματοποιημένης επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα» (1980), στο άρθρο 7 του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ενώσεως και στον Γενικό Κανονισμό Προστασίας Δεδομένων 2016/679/ΕΕ.
- 35 Στη γερμανική έννομη τάξη το δικαίωμα στην ιδιωτική και οικογενειακή ζωή προστατεύεται από τον συνδυασμό των διατάξεων περί απαραβίαστου της ανθρωπίνης αξίας (άρθρο 1 του γερμανικού Θεμελιώδους Νόμου) και του δικαιώματος στην προστασία της προσωπικότητας (άρθρο 2 παρ. 1 του γερμανικού Θεμελιώδους Νόμου). Στη βρετανική έννομη τάξη το δικαίωμα βρίσκεται υπό τη σκέπη του άρθρου 8 της Human Rights Act (1998), στη γαλλική έννομη τάξη προστατεύεται στο άρθρο 9 του Γαλλικού Αστικού Κώδικα, στην ισπανική έννομη τάξη στο άρθρο 18 παρ. 1 Σ., στην πορτογαλική έννομη τάξη στο άρθρο 26 Σ.

2. Η έννοια

- 36 Η ιδιωτική ζωή αντιδιαστέλλεται από τη δημόσια ζωή, δηλαδή την κοινωνική, επαγγελματική ζωή, που συμπεριλαμβάνει τις σχέσεις του ατόμου με ανοικτό κύκλο προσώπων⁹³. Η ιδιωτική ζωή συνιστά την ατομική ζωή του ανθρώπου, ενώ η οικογενειακή συνιστά τη ζωή του ατόμου ως μέλους της οικογενείας⁹⁴. Η ύπαρξη γάμου δεν είναι απαραίτητη για τη δημιουργία οικογένειας. Η οικογενειακή ζωή περιλαμβάνει

⁹¹ Βλ. *Πρακτικά των συνεδριάσεων των υποεπιτροπών της επί του Συντάγματος 1975 Κοινοβουλευτικής Επιτροπής*, 1975, σελ. 369 (Θ. Μαναβής).

⁹² Βλ. Α. Σβώλο/Γ. Βλάχο, *Το Σύνταγμα της Ελλάδος. Ερμηνεία-Ιστορία-Συγκριτικών Δίκαιον*, Μέρος Ι, Ατομικά Δικαιώματα, 1954, σελ. 311.

⁹³ Βλ. Π. Δαγτόγλου, *Ατομικά Δικαιώματα*, ό.π., σελ. 331 (αρ. περιθ. 499).

⁹⁴ *Ibidem*.

κάθε είδος συμβίωση⁹⁵, ακόμα και αν αυτές είναι νέες, καινοτόμες ή διαφορετικές⁹⁶. Ως ιδιωτική και οικογενειακή ζωή νοείται υπό την έννοια του άρθρου 9 παρ. 1 Σ. μια γενικά παραδεκτή, σύμφωνα με τις κρατούσες κοινωνικές αντιλήψεις, «σφαίρα του απορρήτου», του ατόμου, όπως είναι η ερωτική ζωή του, τα σωματικά ελαττώματα, τα προβλήματα της υγείας του, το σύνολο των ιδιωτικών του δραστηριοτήτων και σχέσεών του, που θέλει να κρατήσει μακριά από το φως της δημοσιότητας⁹⁷. Τονίζεται, πάντως, ότι το άτομο δεν απεκδύεται της ιδιωτικότητάς του με το που εισέρχεται σε ένα δημόσιο χώρο εργασίας ή δημόσιο χώρο εν γένει. Η ιδιωτική ζωή δεν περιορίζεται μόνο σε έναν συγκεκριμένο τόπο⁹⁸ και, ως εκ τούτου, δεν τερματίζεται κάθε φορά που ο εργαζόμενος εισέρχεται στον χώρο εργασίας, αλλά επεκτείνεται υπό προϋποθέσεις και κατά τη διάρκεια της εργασίας. Αυτό δεν σημαίνει ότι ο εργοδότης δεν έχει το εύλογο ενδιαφέρον να παρακολουθεί και να ελέγχει την αποδοτικότητα του εργαζομένου καθώς επίσης να περιφρουρεί και την περιουσία του. Τα χρησιμοποιούμενα μέσα για την εξυπηρέτηση αυτών των συμφερόντων, ωστόσο, δεν πρέπει να διεισδύουν άμετρα στην ιδιωτική σφαίρα του εργαζομένου καθιστώντας τον αέναο αντικείμενο παρακολούθησής⁹⁹. Σημειώνεται ότι στην έννοια της ιδιωτικής ζωής περιλαμβάνεται ένας ευρύτερος κύκλος υποθέσεων του ατόμου που ενδέχεται να εμπλέκεται με την επαγγελματική ζωή του¹⁰⁰. Στην ίδια κατεύθυνση παραβιάζεται η προστασία της ιδιωτικότητας, η αναμετάδοση στον έντυπο τύπο και τα ηλεκτρονικά μέσα της απόπειρας αυτοκτονίας κάποιου που βρίσκεται στον δημόσιο χώρο¹⁰¹. Ως εκ τούτου, η διάκριση μεταξύ ιδιωτικής και δημόσιας σφαίρας δεν δύναται να είναι πάντοτε ευκρινής¹⁰².

Ο Δικαστής του Ανώτατου Δικαστηρίου των ΗΠΑ, Louis Brandeis, χαρακτήρισε την ιδιωτικότητα ως το πιο περιεκτικό και το πιο πολύτιμο δικαίωμα των πολιτισμένων ανθρώπων¹⁰³. Πρόκειται περί της «καρδιάς των ελευθεριών» και της «αφετηρίας όλων

37

⁹⁵ Για την ελεύθερη συμβίωση, βλ. Β. Σωτηρόπουλο, *Ελεύθερη συμβίωση: Η αυτοκρατορία των συναινέσεων*, 2022, σελ. 23 επ.

⁹⁶ Βλ. ΕΔΔΑ, *Pajić v. Croatia*, 68453/2013, 23.02.2016.

⁹⁷ Βλ. Κ. Χρυσόγονο/Σ. Βλαχόπουλο, *Ατομικά και Κοινωνικά Δικαιώματα*, ό.π., σελ. 292.

⁹⁸ Βλ. Π. Μαντζούφα, «Προστασία προσωπικών δεδομένων και δημόσια ασφάλεια. Οι σταθμίσεις της Αρχής Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα στις αποφάσεις για τη χρήση καμερών κλειστού κυκλώματος σε υπαίθριους χώρους», σε Ι. Καμτσίδου (επιμ.), *Η ηλεκτρονική παρακολούθηση σε υπαίθριους χώρους*, 2008, σελ. 41.

⁹⁹ Βλ. Φ. Παναγοπούλου-Κουτνατζή, *Η παρακολούθηση εργαζομένων με τεχνικά μέσα, Η περίπτωση του παγκοσμίου συστήματος γεωγραφικού προσδιορισμού (GPS)*, 2012, σελ. 131.

¹⁰⁰ ΑΠ 1/2017.

¹⁰¹ ΕΔΔΑ, *Peck v. UK*, 44647/1998, 28.04.2003, §§ 57-63.

¹⁰² Βλ. Χ. Ακριβοπούλου, *Το δικαίωμα στην ιδιωτική ζωή. Από τη γένεση, στη σύγχρονη διαμόρφωση και προστασία του*, 2012, σελ. 39 επ.

¹⁰³ Βλ. *Olmstead v. United States*, 277 US (1928), 438 (478).

των ελευθεριών»¹⁰⁴. Το δικαίωμα αυτό θεωρήθηκε «βασικό για τη δημοκρατική διακυβέρνηση», απαραίτητο για την προστασία της αυτόνομης ζωής, «σημαντικό για τη συναισθηματική και ψυχολογική ηρεμία»¹⁰⁵. Η ανεύρεση ενός ορισμού για την ιδιωτικότητα είναι, ωστόσο, εξαιρετικά δυσχερής. Όλοι την αναζητούν, όλοι υπογραμμίζουν την αναγκαιότητα και τη σημασία της, αλλά δεν υπάρχει κάποιος κοινός παρονομαστής αναφορικά με την έννοιά της και τη σημασία της. Άλλοι θεωρούν ότι η ιδιωτικότητα είναι όλα και τίποτα μαζί¹⁰⁶ περιλαμβάνοντας μη σχετιζόμενα συστατικά, άλλοι μιλούν για το τέλος της ιδιωτικότητας¹⁰⁷ και άλλοι δεν διστάζουν να κάνουν λόγο για τις αρνητικές της συνέπειες. Χαρακτηριστικά έχει υποστηριχθεί ότι η ιδιωτικότητα συγκρούεται με άλλες σημαντικές αξίες της κοινωνίας μας, όπως την καταπολέμηση και εξαθρόωση εγκληματικών ενεργειών, την προστασία της ιδιοκτησίας και της εύρυθμης κυβερνητικής λειτουργίας¹⁰⁸. Παρόλες τις δυσκολίες ανευρέσεως ενός κοινά αποδεκτού ορισμού αναφορικά με την ιδιωτικότητα, δεν είναι λίγες οι απόπειρες προσδιορισμού της έννοιας αυτής. Ένας φιλοσοφικός ορισμός της ιδιωτικότητας είναι η παρεμπόδιση της προσβάσεως στο άτομο¹⁰⁹. Η νομική και φιλοσοφική θεώρηση της ιδιωτικότητας συνίσταται στο να μένει κάποιος ανενόχλητος και ήσυχος, στο να είναι μόνος (let alone) στη δική του σφαίρα¹¹⁰. Πρόκειται περί μίας καταστάσεως απομονώσεως του ατόμου, μοναχικότητάς του¹¹¹ ή αποκρύψεώς¹¹² του ή προστασίας έναντι της έξωθεν επιτηρήσεως¹¹³. Μια άλλη

¹⁰⁴ Βλ. *Pub. Utilities Comm'n v. Polak*, 343 U.S. (1951), 451 (467).

¹⁰⁵ Βλ. R. Gavison, *Privacy and the Limits of Law*, 89 Yale L.J., 1980, σελ. 455.

¹⁰⁶ Βλ. J. L. Borges, "Everything and Nothing", σε D. Yates/J. Irby (επιμ.), *Labyrinths*, 1964, σελ. 249.

¹⁰⁷ Πρβλ. τους τίτλους των έργων των P. Schaar, *Das Ende der Privatsphäre* (το τέλος της ιδιωτικής σφαίρας) και Ch. Sykes, *The End of Privacy* (το τέλος της ιδιωτικότητας).

¹⁰⁸ Πρβλ. F. Cate, *Privacy in the Information Age*, 1997, σελ. 29.

¹⁰⁹ Βλ., μεταξύ άλλων, A. Allen, *Uneasy Access, Privacy for Women in a Free Society*, 1988, σελ. 15, σύμφωνα με την οποία η ιδιωτικότητα συνίσταται στη μη πρόσβαση στο άτομο, «στις διανοητικές του καταστάσεις ή σε πληροφορίες σχετικές με αυτό» και R. Gavison, *Privacy and the Limits of Law*, ό.π., σελ. 425-40, η οποία ορίζει ότι η ιδιωτικότητα έχει τρεις διαστάσεις, τη μυστικότητα, την ανωνυμία και τη μοναξιά.

¹¹⁰ Βλ. χαρακτηριστικά τις αποφάσεις του Ανώτατου Ομοσπονδιακού Δικαστηρίου των ΗΠΑ., *Whalen v. Roe*, 429 U.S. (1977), 589 (608)· *Time v. Hill*, 385 U.S. (1967), 374 (412)· *Katz v. United States*, 389 U.S. (1967), 347 (350). Βλ. επίσης S. Warren/L. Brandeis, *The Right to Privacy*, ό.π., σελ. 205-7, που ήδη από το 1890 όρισαν την έννοια του ιδιωτικού βίου.

¹¹¹ Πρβλ. ΑΠΔΠΧ, Απόφαση 92/2001 (Big Brother), όπου γίνεται λόγος για την ανάγκη μοναχικότητας σε ορισμένες δραστηριότητες.

¹¹² Βλ. Κ. Μαυριά, *Το συνταγματικό δικαίωμα*, ό.π., σελ. 80.

¹¹³ Βλ. Α. Μήτρου, «Προσωπικά δεδομένα, ιδιωτικότητα και απόρρητο», σε Συνήγορος του Πολίτη (επιμ.), *Ιατρικό Απόρρητο, πληροφορίες που αφορούν προσωπικά δεδομένα, ηλεκτρονικός ιατρικός*

θεώρηση της ιδιωτικότητας έγκειται στον έλεγχο προσωπικών υποθέσεων και πληροφοριών¹¹⁴. Οι δύο βασικότερες συλλήψεις της ιδιωτικότητας ορίζουν την ιδιωτικότητα ως έλεγχο και ως αξία¹¹⁵. Για παράδειγμα, η αμερικανική νομική σκέψη δίνει μεγάλη σημασία στην έννοια της ιδιωτικότητας ως ελέγχου προσωπικών πληροφοριών και αυτονομίας απόφασης σε ποιον θα διαδοθούν οι πληροφορίες αυτές, ενώ η ευρωπαϊκή νομική σκέψη υιοθετεί την αξιοπρέπεια ή το θεμελιώδες δικαίωμα στην ιδιωτική ζωή ως πρωταρχική προστατευόμενη αξία¹¹⁶.

Ο θετικός προσδιορισμός της έννοιας της ιδιωτικότητας είναι δυσχερής και η κοινωνία μας δεν έχει καταλήξει εν πολλοίς ως προς το τι είναι ιδιωτικότητα, αλλά πότε αυτή προσβάλλεται¹¹⁷. 38

Κλασσικές περιπτώσεις προσβολής της ιδιωτικότητας είναι: 39

α) Η αποκάλυψη και δημοσιοποίηση προσωπικών δεδομένων που συνδέονται με την ιδιωτική και οικογενειακή ζωή χωρίς τη συναίνεσή του και χωρίς να εξυπηρετείται κάποιος ιδιαίτων λόγος, 40

β) η παρακολούθηση του ατόμου κατά τρόπο διεισδυτικό που επηρεάζει την αυτονομία του, 41

γ) η ετεροδιαμόρφωση των επιλογών του που συνδέονται με το δικαίωμα στην ιδιωτική και οικογενειακή ζωή¹¹⁸. 42

Στο ανωτέρω πλαίσιο, χαρακτηριστικά παραδείγματα προσβολής της ιδιωτικότητας είναι η αναφορά του ονόματος μίας βιασθείσας γυναίκας στην εφημερίδα¹¹⁹, η εισβολή δημοσιογράφων στο σπίτι κάποιου και η μυστική φωτογράφιση και παρακολούθηση αυτού¹²⁰, συσκευές με ακτίνες x, οι οποίες σκιαγραφούν το ανθρώπινο σώμα πίσω από τα ρούχα¹²¹, η γνωστοποίηση προσωπικών πληροφοριών από μία 43

φάκελος και αρχεία νοσοκομείων, 2006, σελ. 27.

¹¹⁴ Βλ. C. Fried, *Privacy*, 77 Yale L.J., 1968, σελ. 482.

¹¹⁵ Βλ. J. Whitman, *The Two Western Cultures of Privacy: Dignity versus Liberty*, 113 Yale L.J., 2004, σελ. 1160 επ.

¹¹⁶ Βλ. A. Levin/M. Nicholson, *Privacy Law in the United States, the EU and Canada: The Allure of the Middle Ground*, 2 Ottawa L. & Tech. J., 2005, σελ. 357-95.

¹¹⁷ Αντίστοιχη δυσκολία παρουσιάζει και η ανεύρεση ορισμού για την έννοια της ανθρώπινης αξίας και για τον λόγο αυτό έχουμε καταλήξει στο πότε αυτή προσβάλλεται. Βλ. Φ. Παναγοπούλου-Κουτνατζή, *Περί της αξίας της ανθρώπινης αξίας*, ΕφημΔΔ, 2010, σελ. 737.

¹¹⁸ Βλ. Χ. Ακριβοπούλου, *Το δικαίωμα στην ιδιωτική ζωή*, ό.π., σελ. 172-179.

¹¹⁹ Βλ. *Florida Star v. B.J.F.*, 491 US (1989), 524 (527).

¹²⁰ Βλ. *Dietemann v. Time, Inc.*, 449 (1971) F.2d 245 (246) -9th Circuit.

¹²¹ Βλ. G. Gugliotta, *Tech Companies See Market for Detection: Security Techniques Offer New Precision*, Washington Post, Sept. 28, 2001, σελ. A8.

εταιρεία στο ευρύ κοινό, παρά την υπόσχεσή της να διατηρήσει τις πληροφορίες αυτές εμπιστευτικές κ.ο.κ.¹²².

- 44 Στην ελληνική έννομη τάξη το δικαίωμα στην ιδιωτική, οικογενειακή ζωή εγγυάται την οικειότητά του και έχει ως πυρήνα την προστασία της ερωτικής και σεξουαλικής ζωής, της οικογενειακής ζωής και των οικογενειακών σχέσεων, ιδίως όταν αυτές αναπτύσσονται εντός του ασύλου της κατοικίας¹²³. Στο πλαίσιο του δικαιώματος προστασίας της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής το άτομο δύναται να αναπτύσσει την αυτονομία του και να διαμορφώνει απρόσκοπτα τις επιλογές που συνδέονται με τα δικαιώματα και τα συμφέροντά του¹²⁴. Πρόκειται για το δικαίωμα του ατόμου «να διαμορφώνει και να εκφράζει τη διακριτή του ταυτότητα, ηθικά ελεύθερο από τη χειραγώγηση, την καταπίεση και την παρέμβαση της κρατικής εξουσίας και της κοινωνίας»¹²⁵.

3. Σχέση με άλλα δικαιώματα

- 45 Το δικαίωμα στην ιδιωτική και οικογενειακή ζωή συγγενεύει με το δικαίωμα προστασίας προσωπικών δεδομένων (άρθρο 9^Α Σ.), το δικαίωμα στην προστασία του ασύλου (άρθρο 9 παρ. 1 και 2 Σ.) και το δικαίωμα στο απόρρητο της επικοινωνίας (άρθρο 19 παρ. 1 Σ.). Το σύμπλεγμα των ανωτέρω δικαιωμάτων συνθέτει το γενικό δικαίωμα προστασίας της ιδιωτικότητας. Ο εφαρμοστής του δικαίου θα πρέπει, κατά τη νομική υπαγωγή, να επιλέξει την ειδικότερη έκφανση της ιδιωτικότητας που τίθεται υπό διακινδύνευση¹²⁶.
- 46 Η προστασία της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής είναι ευρύτερη από το άσυλο της κατοικίας, καθώς δεν περιορίζεται στην είσοδο στην κατοικία, αλλά μπορεί να παραβιαστεί και με άλλες επεμβάσεις, όπως την οπτικοακουστική κατασκόπευση ή τη δημιουργία έντονου θορύβου¹²⁷. Το άρθρο 9 παρ. 1 Σ., απαγορεύει γενικότερα την παρακολούθηση, την κατασκόπευση και τον έλεγχο της ιδιωτικής ζωής ή οικογενειακής συμπεριφοράς με οποιοδήποτε άλλον τρόπο, κρυφό ή φανερό¹²⁸. Υπό αυτή την έννοια, η προστασία της ιδιωτικής ζωής έχει ευρύτερη κανονιστική εμβέλεια από την προστασία του ασύλου και της κατοικίας¹²⁹.
- 47 Το δικαίωμα στην ιδιωτική και οικογενειακή ζωή συνδέεται, επίσης, με την αξία του

¹²² Βλ. διεξοδική αναφορά παραδειγμάτων, από D. J. Solove, *Understanding Privacy*, 2008, σελ. 6.

¹²³ Βλ. Χ. Ακριβοπούλου, «Ερμηνεία άρθρου 9 Σ», ό.π., σελ. 206 (αρ. περιθ. 24).

¹²⁴ *Ibidem*.

¹²⁵ Βλ. Χ. Ακριβοπούλου, *Το δικαίωμα στην ιδιωτική ζωή*, ό.π., σελ. 1.

¹²⁶ Βλ. Χ. Ακριβοπούλου, «Ερμηνεία άρθρου 9 Σ», ό.π., σελ. 211 (αρ. περιθ. 34).

¹²⁷ Βλ. Π. Δαγτόγλου, *Ατομικά Δικαιώματα*, ό.π., σελ. 331 (αρ. περιθ. 498).

¹²⁸ Βλ. Α. Μάνεση, *Ατομικές ελευθερίες*, ό.π., σελ. 230.

¹²⁹ Βλ. Γ. Λαζαράκο, «Ιδιωτικός Βίος», σε Σ. Βλαχόπουλος (επιμ.), *Θεμελιώδη Δικαιώματα*, 2017, σελ. 234.

ανθρώπου (άρθρο 2 παρ. 1 Σ.). Εν προκειμένω, η αξία του ανθρώπου θωρακίζει το δικαίωμα στην ιδιωτικότητα έναντι παρεμβάσεων δυνάμενων να οδηγήσουν σε εξευτελισμό του, όπως λ.χ. συνέβη με τη δημοσιοποίηση φωτογραφιών οροθετικών εκδιδομένων¹³⁰.

Το δικαίωμα στην ιδιωτική ζωή συνδέεται άρρηκτα με το δικαίωμα στην ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητας (άρθρο 5 παρ. 1 Σ.), υπό την έννοια της προστασίας της δημόσιας και κοινωνικής εικόνας του ατόμου, της οικειότητας και της διαφορετικότητας¹³¹ και της ελευθερίας να παρουσιάζεσαι στους άλλους όπως και αν θέλεις¹³².

Τέλος, το δικαίωμα στην ιδιωτική και οικογενειακή ζωή εμπεριέχει το ειδικότερο δικαίωμα στη θρησκευτική ελευθερία (άρθρο 13 παρ. 1 Σ.), καθώς παρέχει στο άτομο την ελευθερία να διαμορφώσει τις ιδιωτικές και συνειδησιακές επιλογές του, μια εκ των οποίων έγκειται στην επιλογή θρησκεύματος¹³³.

4. Φύση του δικαιώματος

Το δικαίωμα στην ιδιωτική και οικογενειακή ζωή συνιστά ένα δυναμικό δικαίωμα, το οποίο έχει διαπλασθεί από το δικαίωμα προστασίας του ασύλου της κατοικίας και της προστασίας της προσωπικότητας¹³⁴. Το δικαίωμα στην ιδιωτική και οικογενειακή ζωή παρέχει στο άτομο μια αρνητική, αμυντική προστασία από κάθε εισβολή ή παρέμβαση στον ιδιωτικό του χώρο. Υπό αυτή την έννοια, αποτελεί μια αξίωση αποχής έναντι του κράτους, αλλά και τρίτων¹³⁵. Πρόκειται, εν τοις πράγμασι, για μια αμυντική διάσταση του δικαιώματος στον ιδιωτικό βίο, υπό την έννοια ενός απαραβίαστου ιδιωτικού χώρου¹³⁶.

5. Φορείς και αποδέκτες του δικαιώματος

Φορείς του δικαιώματος είναι οι ιδιώτες φυσικά πρόσωπα Έλληνες και αλλοδαποί και ανιθαγενείς¹³⁷, καθώς η σχετική συνταγματική διάταξη δεν εισάγει διάκριση, αλλά αντιθέτως το δικαίωμα διαθέτει θεμελιώδη χαρακτήρα βάσει διεθνών συνθηκών και συμβάσεων προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων¹³⁸. Φορείς του δικαιώμα-

¹³⁰ Βλ. Φ. Παναγοπούλου-Κουτνατζή, *Η δημοσιοποίηση φωτογραφιών οροθετικών εκδιδομένων ως μέτρο για την προστασία της δημόσιας υγείας σε μία εθελουφλούσα κοινωνία*, ΕφημΔΔ, 2012, σελ. 466 επ.

¹³¹ Βλ. Χ. Ακριβοπούλου, «Ερμηνεία άρθρου 9 Σ», ό.π., σελ. 212 (αρ. περιθ. 36).

¹³² Κ. Χρυσόγονος/Σ. Βλαχόπουλος, *Ατομικά και Κοινωνικά Δικαιώματα*, ό.π., σελ. 294.

¹³³ Βλ. Χ. Ακριβοπούλου, «Ερμηνεία άρθρου 9 Σ», ό.π., σελ. 212 (αρ. περιθ. 36).

¹³⁴ *Ibidem*, σελ. 204 (αρ. περιθ. 20).

¹³⁵ *Ibidem*, σελ. 206 (αρ. περιθ. 20).

¹³⁶ Βλ. Γ. Λαζαράκο, «Ιδιωτικός Βίος», ό.π., σελ. 228.

¹³⁷ Βλ. Π. Δαγτόγλου, *Ατομικά Δικαιώματα*, ό.π., σελ. 331.

¹³⁸ Βλ. Χ. Ακριβοπούλου, «Ερμηνεία άρθρου 9 Σ», ό.π., σελ. 205 (αρ. περιθ. 21).

τος είναι υπό προϋποθέσεις οι ανήλικοι, τα παιδιά και οι έφηβοι. Συγκεκριμένα, το δικαίωμα στην ιδιωτική ζωή των ανηλίκων κατοχυρώνεται υπό τους περιορισμούς της κείμενης νομοθεσίας αναφορικά με τη δικαιοπρακτική τους ικανότητα και τους περιορισμούς έναντι των γονέων τους κατά την επιμέλειά της, η οποία πρέπει να έχει ως γνώμονα την ικανοποίηση του συμφέροντός τους και όχι μόνο την προστασία της ιδιωτικότητάς τους¹³⁹. Στο πλαίσιο αυτό, οι γονείς έχουν δικαίωμα προσβάσεως στη βαθμολογία, τις ιατρικές εξετάσεις και σε κάθε τι που αφορά στα παιδιά τους κατά την άσκηση της επιμέλειάς τους. Περαιτέρω, οι γονείς οφείλουν να συγκατατεθούν για τη συμμετοχή των παιδιών τους ηλικίας κάτω των 18 ετών στα κοινωνικά δίκτυα. Στο άρθρο 8 ΓΚΠΔ απαιτείται η λήψη της συγκαταθέσεως από τους ασκούντες τη γονική μέριμνα για την επεξεργασία προσωπικών δεδομένων παιδιών ηλικίας έως δεκαέξι ετών. Ο Κανονισμός αφήνει το περιθώριο στα κράτη μέλη να προβλέπουν δια νόμου μικρότερη ηλικία, όχι όμως κατώτερη των δεκατριών ετών. Ο Έλληνας νομοθέτης έχει επιλέξει την ηλικία των δεκαπέντε ετών¹⁴⁰. Κλασικό παράδειγμα υποχωρήσεως της αυτονομίας των ανηλίκων είναι η νομοθετική προϋπόθεση της συναίνεσης των γονέων ανήλικης για τη διεξαγωγή της τεχνητής διακοπής της κύησης, βάσει του άρθρου 304 ΠΚ. Ωστόσο, σε οριακές περιπτώσεις συγκρούσεως καθηκόντων, δηλαδή αφενός του νομικού καθήκοντος να μη διακόψει η ανήλικη την εγκυμοσύνη της και του ηθικοκοινωνικού καθήκοντος να μην εκτεθεί στην κοινωνική κατακραυγή της μικρής κοινωνίας στην οποία ζει, δύναται να κριθεί αθώα η ανήλικη για τη διενέργεια αμβλώσεως παρά την έλλειψη των προϋποθέσεων του νόμου¹⁴¹. Σύμφωνα με τη νομολογία, αίρεται ο άδικος χαρακτήρας της πράξεως του ιατρού να προβεί σε διακοπή της κύησης ανήλικης εγκύου έχοντας τη συναίνεση τόσο της ίδιας όσο και του πατέρα της, ακόμα και αν εκ των υστέρων η ανήλικη ισχυρισθεί ότι έδωσε τη συγκατάθεσή της μετά από πιέσεις και απειλές του πατέρα και του στενού οικογενειακού της περιβάλλοντος, πράγμα που δεν εδύνατο να γνωρίζει ο ιατρός¹⁴².

- 52** Τα νομικά πρόσωπα δεν αποτελούν φορείς του δικαιώματος στον βαθμό που τα νομικά πρόσωπα δεν δύνανται να αναπτύξουν εκ της φύσεώς τους ιδιωτική και οικογενειακή ζωή, καθώς δρουν στη δημόσια σφαίρα¹⁴³.
- 53** Αποδέκτες του δικαιώματος στην ιδιωτική και οικογενειακή ζωή είναι τόσο οι κρατικές όσο και οι ιδιωτικές αρχές, ιδίως ο τύπος και το διαδίκτυο, λόγω της δυνατότητάς

¹³⁹ Ibidem, σελ. 205 (αρ. περιθ. 22).

¹⁴⁰ Άρθρο 21 παρ. 1 ν. 4624/2019.

¹⁴¹ Βλ. ΠλημΗρ 67/2005, σελ. 652.

¹⁴² Βλ. *Παρατηρήσεις στην ΣυμβΠλημΑθ 3481/199*, Υπεράσπιση, 1997, σελ. 348 επ., με παρατηρήσεις Σ. Παύλου· Βλ. παρουσίαση της αποφάσεως από Μ. Βασιλείου/Χ. Σαρδέλη, *Η συναίνεση της ανήλικης στην τεχνητή διακοπή της κύησης*, Βιοηθικά 1(2), 2015, σελ. 26 επ.

¹⁴³ Βλ. Χ. Ακριβοπούλου, «Ερμηνεία άρθρου 9 Σ», ό.π., σελ. 205 (αρ. περιθ. 21).

τους να διεισδύουν στην ιδιωτικότητα του ατόμου¹⁴⁴ και να προβαίνουν σε ένα άψογο ψυχογράφημά του. Το δικαίωμα στην ιδιωτική και οικογενειακή ζωή αναπτύσσει άμεση τριτενέργεια¹⁴⁵. Το κράτος εκτός από το καθήκον αποχής διαθέτει και θετικές υποχρεώσεις, προκειμένου να διασφαλίσει ότι το δικαίωμα στην ιδιωτικότητα τυγχάνει σεβασμού και μεταξύ των ιδιωτών¹⁴⁶. Έτσι, μολοντί ο βασικός σκοπός του άρθρου 9 Σ. είναι η προστασία του ατόμου από αυθαίρετες κρατικές επεμβάσεις, δεν υποχρεώνει μόνο το κράτος να απέχει από αυτού του είδους τις επεμβάσεις, αλλά του επιβάλλει και θετικές υποχρεώσεις που θα διασφαλίσουν την αποτελεσματική προστασία¹⁴⁷, περιλαμβάνουσες την υιοθέτηση μέτρων σχεδιασμένων να εξασφαλίσουν το σεβασμό της ιδιωτικής ζωής στις ιδιωτικές σχέσεις¹⁴⁸. Σε αυτό το πλαίσιο της υποχρέωσης λήψης θετικών μέτρων και υπό την επιταγή της νομολογίας του ΕΔΔΑ¹⁴⁹, η Ελλάδα αναγνώρισε το δικαίωμα των ομοφυλοφίλων να συνάπτουν σύμφωνο συμβίωσης¹⁵⁰.

6. Νομολογιακή διάπλαση

A. Εθνική νομολογία

Το Συμβούλιο της Επικρατείας¹⁵¹ διευκρινίζει ότι η ερωτική ζωή του ατόμου ανήκει στον πυρήνα της ιδιωτικότητας και στον βαθμό που τα στοιχεία που τη συνθέτουν δεν δημοσιοποιούνται οικειοθελώς, καμία δημόσια αρχή αλλά ούτε και ιδιώτης επιτρέπεται να την παραβιάσει. Συγκεκριμένα, το Δικαστήριο απέρριψε αίτηση ακυρώσεως κατά της υπ' αριθμ. 100/31.01.2000 αποφάσεως της Αρχής Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα. Η σχετική απόφαση της Αρχής επέβαλε κύρωση σε ραδιοτηλεοπτικό σταθμό, σε δημοσιογραφική εταιρεία ενημερώσεως και σε δημοσιογράφο λόγω του ότι η κατοχή, καταχώριση σε αρχείο και τηλεοπτική χρήση των ευαίσθητων προσωπικών δεδομένων τραγουδιστή και σχεδιαστή μόδας συνιστούν παράνομη επεξεργασία κατά τα άρθρα 4 και 7 του ν. 2472/97. Συγκεκριμένα, η Αρχή επέβαλε, ως κύρωση σε ραδιοτηλεοπτικό σταθμό και σε δημοσιογραφική εταιρεία, τη διακοπή της επεξεργασίας και την καταστροφή των ευαίσθητων δεδομένων των οποίων έγινε χρήση κατά τις εκπομπές της, μετά την εκπνοή του τριμήνου ή όποιου άλλου χρονικού διαστήματος καθορισθεί ως χρόνος τηρήσεώς του στο πλαίσιο δικαστικής ή άλλης

54

¹⁴⁴ Ibidem, σελ. 205 (αρ. περιθ. 23).

¹⁴⁵ Βλ. Κ. Μαυριά, *Το συνταγματικό δικαίωμα*, ό.π., σελ. 172-174.

¹⁴⁶ ΕΔΔΑ, *Bărbulescu v. Romania* [GC], 61496/2008, 05.09.2017, §§ 108-111.

¹⁴⁷ ΕΔΔΑ, *Lozovyye v. Russia*, 4587/09, 24.07.2018, § 36.

¹⁴⁸ ΕΔΔΑ, *Evans v. UK* [GC], 6339/05, 10.04.2007, § 75.

¹⁴⁹ ΕΔΔΑ, *Vallianatos v. Greece*, 29381/2009, 32684/2009, 07.11.2013.

¹⁵⁰ Άρθρο 1 ν. 4356/2015.

¹⁵¹ ΣτΕ 3545/2002.

έρευνας από δημόσια αρχή, και αφορούν στον τραγουδιστή και στον σχεδιαστή μόδας, λόγω της ιδιαίτερα σοβαρής περιπτώσεως. Επίσης, επέβαλε ως κύρωση σε γνωστό δημοσιογράφο την καταστροφή του προσωπικού ημερολογίου σχεδιαστή μόδας, που λειτουργεί ως αρχείο ευαίσθητων δεδομένων με την έννοια ότι τον υποχρεώνει α) να το επιστρέψει στον νόμιμο κάτοχό του β) να καταστρέψει κάθε αντίγραφο του προσωπικού ημερολογίου του που τυχόν έχει στην κατοχή του, όπως επίσης και αυτό που παρέδωσε στον Εισαγγελέα, ευθύς ως το αναλάβει νόμιμα στην κατοχή του. Τέλος, επέβαλε πρόστιμο είκοσι πέντε εκατομμυρίων δραχμών στον δημοσιογράφο, εκπρόσωπο της δημοσιογραφικής εταιρείας, για την παράνομη επεξεργασία προσωπικών δεδομένων και πρόστιμο δέκα εκατομμυρίων δραχμών στον ραδιοτηλεοπτικό σταθμό, για την παράνομη επεξεργασία ευαίσθητων προσωπικών δεδομένων με τη μορφή τηλεοπτικής χρήσεώς τους κατά τις ίδιες αυτές εκπομπές. Το Συμβούλιο της Επικρατείας έκρινε ότι *«οι αιτούντες είχαν, εξ άλλου, την ευχέρεια να βοηθήσουν στην καταπολέμηση της εγκληματικότητας, την οποία ήδη επικαλούνται ως κίνητρο για την επεξεργασία ευαίσθητων δεδομένων στην οποία προέβησαν, αποστέλλοντας τα προαναφερθέντα στοιχεία, τα οποία είχαν περιέλθει στην κατοχή τους, στην αρμόδια εισαγγελική αρχή, προκειμένου η τυχόν παράνομη συμπεριφορά των ατόμων αυτών, να ελεγχθεί και κολασθεί από τη Δικαιοσύνη, αποκλειστικά αρμόδια προς τούτο εκ του Συντάγματος»*. Όμως, στην περίπτωση που *«συγκρούεται η ιδιωτική ζωή-ανθρώπινη αξιοπρέπεια τρίτου με το συμφέρον του κατηγορουμένου, υπερισχύει (κατά την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα από τη Δικαιοσύνη) η ανθρώπινη αξιοπρέπεια (άρθρο 2 παρ. 1 Σ.) του αγωνιζομένου να επιβιώσει κοινωνικά κατηγορουμένου»*. Αυτή η διαπίστωση ισχύει κατά μείζονα λόγο, όταν πρόκειται για τις αποχρώσεις ενδείξεις βάσει των οποίων κινείται η ποινική δίωξη σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 36 ΚΠΔ. Αυτό συμβαίνει, γιατί ο πολίτης πρέπει ήδη κατά την έναρξη της ποινικής διαδικασίας να προστατεύεται από το να αντιμετωπίζεται ως «εν δυνάμει εγκληματίας» και από το να αναγκάζεται να δικαιολογείται συνέχεια για τη συμπεριφορά του.

- 55 Σύμφωνα με το Δικαστήριο, ο περιορισμός αυτός δεν προσκρούει στις συνταγματικές διατάξεις, που κατοχυρώνουν την ελευθερία της εκφράσεως και διαδόσεως των πληροφοριών μέσω της ασκήσεως του δημοσιογραφικού επαγγέλματος κι αυτό διότι η ελευθερία της εκφράσεως και διαδόσεως των στοχασμών, όπως και η ελευθερία του πληροφορείν και πληροφορείσθαι, που κατοχυρώνει το άρθρο 5 παρ. 1 Σ., δεν περιλαμβάνει και την ελευθερία διαδόσεως πληροφοριών, που ανάγονται στην προστατευόμενη από τα άρθρα 2 παρ. 1 Σ. ανθρώπινη αξιοπρέπεια και 9 παρ. 1 Σ. απαραβίαστη σφαίρα της ιδιωτικής ζωής των προσώπων¹⁵². Κατά το Δικαστήριο, η κοινοποίηση ευαίσθητων δεδομένων, όπως αυτών της ερωτικής ζωής, που ουσια-

¹⁵² ΣτΕ 2544/1999· ΣτΕ 554/2003· ΣτΕ 1386/2004· ΣτΕ 3545/2002.

στικά καταλήγει σε δημόσια διαπόμπευση και υπερβαίνει τις προβλεπόμενες από την έννομη τάξη ποινές, δεν γίνεται ανεκτή¹⁵³.

Σύμφωνα με το Συμβούλιο της Επικρατείας¹⁵⁴ από τις διεθνείς διατάξεις και το Σύνταγμα, συνάγεται ότι «όχι μόνο οι ιδιώτες αλλά και τα δημόσια πρόσωπα, όπως είναι οι δημοτικοί άρχοντες, οι οποίοι εκλέγονται με άμεση ψηφοφορία από τον λαό, έχουν δικαίωμα προστασίας και σεβασμού της ιδιωτικής τους ζωής σε βαθμό τέτοιο ώστε να διασφαλίζεται και σε αυτά μια σφαίρα «ιδιωτικότητας», ενώ στον πυρήνα της προστατευόμενης από το Σύνταγμα και τις διεθνείς συμβάσεις ιδιωτικής ζωής του ατόμου ανήκει αναμφίβολα και η ερωτική του ζωή. Το Δικαστήριο υπογραμμίζει ότι η μαγνητοσκόπηση της συναντήσεως σε ιδιωτικό χώρο του δημάρχου στον Βόλο, που είχε ως σκοπό την ερωτική συνεύρεση, έγινε κατά παράβαση της διατάξεως του άρθρου 9 παρ. 1 Σ. στον πυρήνα της οποίας ανήκει και η ερωτική ζωή του ατόμου και του άρθρου 370 Α ΠΚ.

Το Συμβούλιο της Επικρατείας¹⁵⁵ έκρινε ότι η προστασία του δικαιώματος στην ιδιωτική σφαίρα, στον πυρήνα του οποίου βρίσκεται η ερωτική ζωή του ανθρώπου, είναι απρόσβλητη από ιδιώτες και δημόσιες αρχές με κάθε τρόπο και ειδικά με την άσκηση πειθαρχικού ελέγχου. Ειδικότερα, η σύναψη, η διατήρηση και η διάλυση ερωτικών σχέσεων δεν μπορεί, αυτοτελώς, να χαρακτηριστεί ως ανάρμοστη ενέργεια ή συμπεριφορά ή ως ασυμβίβαστη διαγωγή προς την ιδιότητα του αξιωματικού των Ενόπλων Δυνάμεων. Τέτοιος χαρακτηρισμός θα ήταν επιτρεπτός κατά το Δικαστήριο, αν οι παραπάνω πράξεις συνάπτονταν άμεσα με την άσκηση των καθηκόντων του και την εν γένει ομαλή λειτουργία της υπηρεσίας ή συνοδεύονταν από παραβάσεις του υπηρεσιακού καθήκοντος ή εκμετάλλευση της υπηρεσιακής ιδιότητας. Έτσι, κατά την κρίση του Δικαστηρίου, στην προκειμένη περίπτωση η καταλογιζόμενη στον τιμωρηθέντα αξιωματικό συμπεριφορά της συνάψεως από αυτόν δύο εξωσυζυγικών σχέσεων και του αποτελέσματος της γεννήσεως παιδιού από την πρώτη από αυτές, δεν αρκούν από μόνες τους για την πειθαρχική του τιμωρία, καθόσον ανάγονται αποκλειστικά στην απαραβίαστη κατά το Σύνταγμα σφαίρα της ιδιωτικής-ερωτικής ζωής του.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η αποκάλυψη ερωτικής ζωής Μητροπολίτη. Κατά τη διάρκεια τηλεοπτικών εκπομπών μεταδόθηκε μαγνητοφωνημένη τηλεφωνική συνδιάλεξη με αντικείμενο την ερωτική ζωή Μητροπολίτη και την επιθυμία του να συνάψει σεξουαλικές σχέσεις με νεαρό άνδρα. Η ΑΠΔΠΧ στην υπ' αριθμ. 25/2005 απόφαση της βασιζόμενη στα κριτήρια της ασκήσεως καθηκόντων και της αντινομίας μεταξύ λόγου και πράξεων, ενώ κατ' αρχήν δέχθηκε ότι «η ελευθερία του πληροφορείν δεν

¹⁵³ ΣτΕ 554/2003.

¹⁵⁴ ΣτΕ 3922/2005.

¹⁵⁵ ΣτΕ 1680/2007.

περιλαμβάνει την ελευθερία διάδοσης πληροφοριών που ανάγονται στην ιδιωτική και δη στην ερωτική ζωή του ατόμου», θεώρησε ότι στην προκειμένη περίπτωση η τηλεοπτική προβολή ερωτικών συνομιλιών ιεραρχών δεν παραβίασε την ιδιωτική τους ζωή και κρίθηκε επιτρεπτή ως εντασσόμενη στον ελεγχόμενο από τον τύπο δημόσιο βίο τους. Εν προκειμένω, η Αρχή προέβη σε διάκριση μεταξύ ιδιωτικής και δημόσιας ζωής των ασκούντων δημόσιο λειτουργήματα και έκρινε ότι οι τελευταίοι δεν μπορούν να επικαλούνται την ιδιωτικότητα ενεργειών που σχετίζονται με την άσκηση των υπηρεσιακών τους καθηκόντων. Σύμφωνα με την Αρχή, «...η δημόσια γνώμη δικαιούται να γνωρίζει αν ένας μητροπολίτης που προβάλλει εαυτόν ως στερούμενο προσωπικής ζωής και ως παράδειγμα αρετής, αγνότητας, αγαμίας, πενίας κ.λπ. και ζητεί από το ποίμνιό του να μιμηθεί το παράδειγμά του, διάγει πράγματι βίο άκρως αντίθετο και σκανδαλώδη. Με άλλες λέξεις, οι προπαρατεθείσες εκδηλώσεις ιεραρχών δεν υπάγονται στην προσωπική ζωή τους αλλά συνιστούν τμήμα του ελεγχόμενου από τον Τύπο δημόσιου βίου τους». Ως εκ τούτου, χαρακτηρίσθηκε ως απολύτως αναγκαία η αυτούσια τηλεοπτική προβολή των επίμαχων ερωτικών συνομιλιών, προκειμένου να πληροφορηθεί το κοινό. Αντιθέτως, οι συνεχείς αναμεταδόσεις των νηκτικών αυτών ντοκουμέντων και στις επόμενες εκπομπές του ίδιου δημοσιογράφου κρίθηκε ότι δεν εξυπηρετούσαν τον σκοπό ενημέρωσης του κοινού, αλλά έγιναν αποκλειστικά και μόνο προς αύξηση της ακροαματικότητας, προκαλώντας τον ευτελισμό και τη διαπόμπευση του συγκεκριμένου προσώπου. Η ως άνω απόφαση ανακλήθηκε, με την υπ' αριθμ. 73/2011 απόφαση της Αρχής, λόγω κακής συνθέσεως και η υπόθεση εξετάσθηκε εκ νέου ενώπιον της Αρχής, οπότε και εκδόθηκε η υπ' αριθμ. 122/2012 απόφασή της. Η Αρχή προέβη σε ερμηνεία της συνταγματικής διατάξεως του άρθρου 15 παρ. 2 Σ. και έκρινε ότι ο έλεγχος του περιεχομένου των ραδιοτηλεοπτικών προγραμμάτων ανήκει καθ' ύλην στην αποκλειστική αρμοδιότητα του ΕΣΡ. Εν προκειμένω το ΕΣΡ έχει ήδη εκδώσει απόφαση επιβολής προστίμου για τα αυτά πραγματικά περιστατικά, για τις διαπιστωθείσες παραβάσεις της ραδιοτηλεοπτικής νομοθεσίας, όσον αφορά στην προσβολή της προσωπικότητας και της ιδιωτικής ζωής και τον τρόπο συλλογής και χρήσεως των πληροφοριών, σύμφωνα με την αρχή non bis in idem, και έκρινε περατωθείσα κάθε διαδικασία περαιτέρω ελέγχου του τηλεοπτικού σταθμού. Συγκεκριμένα, το ΕΣΡ με τις υπ' αριθμ. 73/2005 και 74/2005 αποφάσεις του, με τις οποίες επιβλήθηκαν κυρώσεις σε διαφορετικούς τηλεοπτικούς σταθμούς για τα ίδια παραπάνω αναφερόμενα πραγματικά περιστατικά, σε αντίθεση με την υπ' αριθμ. 25/2005 ανακληθείσα απόφαση της Αρχής, έκρινε ότι «...αναμφιβόλως πρόκειται περί παρανόμου και δραματοποιημένης παρεμβάσεως στην ιδιωτική ζωή του νυν Μητροπολίτου ..., η οποία, όπως η ιδιωτική ζωή κάθε προσώπου, ανεξαρτήτως της θέσεως αυτού, είναι απαραβίαστη... Η υπό του τηλεοπτικού σταθμού επίκληση του εκ του άρθρου 5Α του Συντάγματος δικαιώματος των πολιτών προς πληροφόρηση είναι προσχηματική. Τούτο δε διότι η πληροφόρηση του

κοινού μπορούσε να γίνει με έκθεση των γεγονότων, άνευ αναπαραστάσεως και δραματοποιήσεως αυτών». Το Συμβούλιο της Επικρατείας¹⁵⁶ επεκύρωσε την υπ' αριθμ. 73/2005 απόφαση του ΕΣΡ, απορρίπτοντας τη σχετική αίτηση ακυρώσεως.

Το Συμβούλιο της Επικρατείας έκρινε¹⁵⁷ ότι νομίμως επιβλήθηκε πρόστιμο για παράβαση του Κώδικα Δεοντολογίας ειδησεογραφικών και άλλων δημοσιογραφικών και πολιτικών εκπομπών (ΠΔ 77/2003), διότι από το περιεχόμενο των εκπομπών προέκυψε ότι σε αυτές έγινε εκτενής αναφορά στην ιδιωτική ζωή συγκεκριμένου προσώπου κατά τρόπο που έθιγε την αξιοπρέπειά του. 59

Κατά την περίπτωση που, κατά τη διάρκεια συζητήσεως σε τηλεοπτική εκπομπή, γίνεται μνεία σε οικογενειακά προβλήματα επώνυμης δημοσιογράφου χωρίς να θίγεται όμως το απαραβίαστο της ιδιωτικής της ζωής. Το περιεχόμενο της διαλογικής συζητήσεως που έλαβε χώρα κατά την προβολή της επίμαχης εκπομπής, η συζήτηση μεταξύ της τηλεπαρουσιάστριας και των συμμετασχόντων στην εκπομπή δημοσιογράφων περιεστράφη, κατά το μέγιστο μέρος της, γύρω από τις επικείμενες αλλαγές και μετακινήσεις διαφόρων τηλεοπτικών προσώπων στους τηλεοπτικούς σταθμούς. Παρεμπιπτόντως δε εγένετο αναφορά στο αν η μετακίνηση κατονομαζόμενης δημοσιογράφου σε συγκεκριμένο τηλεοπτικό σταθμό ενδέχεται να συνδέεται με τυχόν οικογενειακά προβλήματα που αυτή αντιμετωπίζει, κατά τα γραφόμενα σε διάφορα ιστολόγια. Από τους διαλόγους δε αυτούς δεν μπορεί με βεβαιότητα να συναχθεί ότι η μνεία συγκεκριμένων οικογενειακών προβλημάτων (ξυλοδαρμός και μεταφορά σε νοσοκομείο), η οποία έγινε στο πλαίσιο της συζητήσεως για το ποιο είναι το περιεχόμενο του απαραβίαστου της ιδιωτικής ζωής, συνδέθηκε ευθέως με το πρόσωπο της εν λόγω δημοσιογράφου, ενόψει και του ότι επανειλημμένως βεβαιώνεται από τους δημοσιογράφους ότι τα μνημονευόμενα ως άνω περιστατικά δεν αφορούν στο συγκεκριμένο πρόσωπο. Με τα δεδομένα αυτά, δεν συνάγεται από το Συμβούλιο της Επικρατείας¹⁵⁸ ότι κατά τη γενόμενη συζήτηση μεταξύ των ανωτέρω προσώπων επεδείχθη έλλειψη σεβασμού στην προσωπική και οικογενειακή ζωή της συγκεκριμένης δημοσιογράφου. 60

B. ΕΔΔΑ

Η ιδιωτική ζωή είναι ένα εν εξελίξει δυναμικό δικαίωμα διαπλασμένο κατά κύριο λόγο από την πλούσια νομολογία του ΕΔΔΑ¹⁵⁹, το οποίο αποφεύγει έναν εξαντλητικό 61

¹⁵⁶ ΣτΕ 1337/2013.

¹⁵⁷ ΣτΕ 916/2016.

¹⁵⁸ ΣτΕ 3606/2014.

¹⁵⁹ Βλ. Φ. Παναγοπούλου-Κουτνατζή, «Ερμηνεία άρθρου 8 ΕΔΔΑ», σε Ι. Σαρμάς/Ξ. Κοντιάδης/Χ. Ανθόπουλος (επιμ.), *ΕΣΔΑ, Κατ' άρθρο ερμηνεία*, 2021, σελ. 463.

ορισμό της έννοιάς του, κρίνοντας περιπτωσιολογικά¹⁶⁰. Πρόκειται για ένα ευρύ, έντονα επηρεασμένο από τις νέες τεχνολογικές και κοινωνικές εξελίξεις δικαίωμα, αλλά όχι απεριόριστο, εν είδει λευκής κάρτας, που φιλοξενεί υπό τη σκέπη του πληθώρα υποκατηγοριών που δεν κατοχυρώνονται ρητώς στην οικεία διάταξη. Καλύπτει σχεδόν κάθε έκφανση της ανθρώπινης υπάρξεως¹⁶¹. Ο μελετητής θα διαπιστώσει έναν περιπτωσιολογικό προσδιορισμό του δικαιώματος, κάτι που ενδεχομένως φανερώνει ότι η δυναμική του άρθρου αυτού δεν είχε εκτιμηθεί στην πλήρη έκτασή της από τους συντάκτες της Συνθήκης, λόγω απρόβλεπτων εξελίξεων στον τομέα της ηθικής, της κοινωνίας, της επιστήμης και της τεχνολογίας¹⁶². Αποκλειστικό όριο στο δικαίωμα είναι η πρόβλεψη από εθνική νομοθεσία, η προάσπιση της εθνικής ασφάλειας και η τήρηση της αρχής της αναλογικότητας κατά τη σύγκρουσή του με άλλα δικαιώματα¹⁶³.

- 62** Η προσωπική αυτονομία παρέχει προστασία στην προσωπική σφαίρα του ατόμου, περικλείοντας το δικαίωμα να δημιουργήσει τα χαρακτηριστικά της ταυτότητάς του ως ανθρώπινη ύπαρξη¹⁶⁴. Η έννοια της αυτονομίας αναφέρεται στην ελευθερία του ατόμου να αποφασίζει για αυτό¹⁶⁵. Εκτείνεται σε διάφορες πτυχές κοινωνικής ταυτότητας του ατόμου, συμπεριλαμβανομένων του ονόματος, της εικόνας, της θρησκείας και του σεξουαλικού προσανατολισμού¹⁶⁶.
- 63** Μολοντί η Σύμβαση δεν ορίζει ρητά την προστασία του ονόματος ως μέρος της ιδιωτικής ζωής, το Δικαστήριο έχει εντάξει αυτό υπό τη σκέπη του άρθρου 8¹⁶⁷. Το όνομα (επώνυμο και κύριο όνομα)¹⁶⁸ είναι σημαντικό, διότι συνδέει το άτομο με την οικογένεια και σχετίζεται με την ταυτότητά του σε μια κοινότητα που προσδιορίζεται από την υπηκοότητα, την εθνότητα και τη θρησκεία¹⁶⁹. Νόμος που επιβάλλει σε γυναίκα

¹⁶⁰ Βλ. Δ. Αναστασόπουλο, *Η προστασία της ιδιωτικότητας κατά το άρθρο 8 της ΕΣΔΑ στο ψηφιακό περιβάλλον*, ΔιΜΕΕ, 2012, σελ. 335.

¹⁶¹ Βλ. M. Lafferty, «Article 8», σε D. Harris/M. O'Boyle/E. Bates/C. Buckley (επιμ.), 2018 σελ. 569.

¹⁶² Ibidem, σελ. 501, 509, 510.

¹⁶³ Βλ. Γ. Τσόλια, «Ερμηνεία άρθρου 8, Δικαίωμα σεβασμού της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής», σε Λ. Κοτσαλή (επιμ.), *Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου & Ποινικό Δίκαιο, Ερμηνεία και εφαρμογή των άρθρων 1-10 ΕΣΔΑ*, 2014, σελ. 761.

¹⁶⁴ ΕΔΔΑ, *Ciubotaru v. Moldova*, 27138/2004, 27.04.2010, § 49· *Burghartz v. Switzerland*, 16213/1990, 22.02.1994, §24· *Christine Goodwin v. UK*, 28957/95, 11.07.2002, § 90.

¹⁶⁵ Βλ. Ι. Σαρμά, «*Η δίκαιη ισορροπία*», *Η νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου*, 2018, σελ. 460.

¹⁶⁶ ΕΔΔΑ, *Aksiu v. Turkey*, 4149/2004, 41029/2004, § 58.

¹⁶⁷ ΕΔΔΑ, *Negrepontis-Giannisis v. Greece*, 56759/2008, 03.05.2011, § 55· *Znamenskaya v. Russia*, 77785/2001, 02.06.2005, § 23· *Cerva Osorio de Mascoso and Others v. Spain*, 41127/1998, 41503/1998, 41717/1998, 45726/1999, 28.10.1999· *Mentzen v. Latvia*, 71074/2001, 07.12.2004.

¹⁶⁸ ΕΔΔΑ, *Guillot v. France*, 22500/1993, 24.10.1993, § 21-22.

¹⁶⁹ Βλ. W. A. Schabas, *The European Convention on Human Rights: A Commentary*, 2015, σελ. 375.

που λαμβάνει το όνομα του συζύγου της μετά από τον γάμο να γράφεται το όνομά της, σύμφωνα με τους εθνικούς γλωσσικούς κανόνες, προσβάλλει το άρθρο 8¹⁷⁰.

Το δικαίωμα στην ταυτότητα εμπεριέχει και το δικαίωμα να ανακαλύπτεις τα στοιχεία της ταυτότητάς σου¹⁷¹. Το Δικαστήριο αναγνωρίζει ότι το άτομο έχει ένα ζωτικό συμφέρον ανευρέσεως της βιολογικής του αλήθειας¹⁷². Επιτακτικής σημασίας στον τομέα αυτό είναι ο καθορισμός της πατρότητας¹⁷³. Η αποτυχία ανευρέσεως των βιολογικών προγόνων δύναται να οδηγήσει σε ψυχική ή ψυχολογική βλάβη¹⁷⁴. Η καταγωγή ανατρέχει πέρα από τη γέννηση και εκτείνεται σε κάθε απαιτούμενη πληροφορία που απαιτείται για την κατανόηση της παιδικής ηλικίας¹⁷⁵. Έχει κριθεί ότι η μητέρα μπορεί να παραμείνει ανώνυμη γεννώντας υπό κατάλληλες ιατρικές συνθήκες¹⁷⁶. Το παιδί, όμως, μπορεί να έχει πρόσβαση σε μηχανισμούς που θα οδηγήσουν στη διερεύνησή της¹⁷⁷.

Η εικόνα του προσώπου αποτελεί βασικό χαρακτηριστικό της προσωπικότητάς του που το διαφοροποιεί από τους συνανθρώπους του¹⁷⁸. Ως εκ τούτου, το άτομο μπορεί να ελέγχει τη χρήση της εικόνας του, αρνούμενο τη δημοσίευση και αναπαραγωγή της. Διαφορετική προσέγγιση θα οδηγούσε στην παραχώρηση του δικαιώματος σε τρίτους¹⁷⁹.

Αναφορικά με τη δημοσίευση φωτογραφιών στον τύπο, καθοριστικής σημασίας στη στάθμιση ανάμεσα στο δικαίωμα στην εικόνα και την ελευθερία του τύπου είναι κατά πόσον η επίμαχη δημοσίευση ικανοποιεί το εύλογο ενδιαφέρον του κοινού για ενημέρωση. Σε αυτή την κατηγορία γενικού ενδιαφέροντος εντάσσονται τα πολιτικά ζητήματα και τα εγκλήματα¹⁸⁰, καθώς επίσης και αθλητικά και καλλιτεχνικά θέματα¹⁸¹,

¹⁷⁰ ΕΔΔΑ, *Mentzen v. Latvia*, 71074/2001, 07.12.2004· *Güzel Erdagöz v. Turkey*, 37483/2002, 21.10.2008, § 43· *Henry Kismoun v. France*, 32265/2010, 05.03.2014.

¹⁷¹ ΕΔΔΑ, *A.M.M. v. Romania*, 2151/2010, 14.02.2012, § 51· *Gaskin v. UK*, 10454/1983, 07.07.1989, § 39.

¹⁷² ΕΔΔΑ, *Krušković v. Croatia*, 46185/2008, 21.06.2011, § 34.

¹⁷³ ΕΔΔΑ, *Krušković v. Croatia*, 46185/2008, 21.06.2011, § 18· *A.M.M. v. Romania*, 2151/2010, 14.02.2012, § 51· *Mikulić v. Croatia*, 53176/1999, 07.02.2002, § 51· *Rasmussen v. Denmark*, 8777/1979, 28.11.1984· *Keegan v. Ireland*, 16969/1990, 26.05.1994, § 45.

¹⁷⁴ ΕΔΔΑ, *Godelli v. Italy*, 33783/2009, 25.09.2012, § 56.

¹⁷⁵ ΕΔΔΑ, *Odièvre v. France*, 42326/1998, 13.02.2002, § 42.

¹⁷⁶ ΕΔΔΑ, *Godelli v. Italy*, 33783/2009, 25.09.2012, § 47, 50.

¹⁷⁷ ΕΔΔΑ, *Odièvre v. France*, 42326/1998, 13.02.2002, § 49.

¹⁷⁸ ΕΔΔΑ, *Reklos and Davourlis v. Greece*, 1234/2005, 15.01.2009, § 40.

¹⁷⁹ *Ibidem*.

¹⁸⁰ *White v. Sweden*, 42435/2002, 19.09.2006, § 29· *Egeland and Hanseid v. Norway*, 34438/2004, 16.04.2009, § 58· *Lempoel S.A.ED. Cine Revue v. Belgium*, 64772/2001, 09.11.2006, § 72.

¹⁸¹ ΕΔΔΑ, *Nikowitz and Verlagsgruppe News GmbH v. Austria*, 5266/2003, 22.02.2007, § 25· *Colaço Mestre and SIC-Sociedade Independente de Comunicação, S. A. Portugal*, 11182/2003, 11319/2003, 26.04.2007, § 28· *Sapan v. Turkey*, 44102/2004, 08.06.2010, § 34.

ενώ δεν εντάσσονται οι φήμες περί συζυγικών διενέξεων του αρχηγού κράτους, τα οικονομικά προβλήματα κάποιου καλλιτέχνη¹⁸² ή απλώς και μόνο το γεγονός ότι κάποιος υπόκειται σε ποινική διαδικασία¹⁸³.

- 67 Περαιτέρω, η παρακολούθηση βίντεο σε δημόσιους χώρους, όπου τα οπτικά δεδομένα καταγράφονται, αποθηκεύονται και αποκαλύπτονται στο κοινό εμπίπτει στο άρθρο 8 ΕΣΔΑ¹⁸⁴. Στο πλαίσιο αυτό, η αποκάλυψη στα ΜΜΕ της χρήσεως βιντεοσκοπημάτων κάποιου του οποίου η απόπειρα αυτοκτονίας ελήφθη από κάμερες παρακολούθησεως αποτελεί σοβαρή επέμβαση στην ιδιωτική ζωή, καίτοι βρισκόταν σε δημόσιο χώρο¹⁸⁵. Η λήψη, όμως, και η διατήρηση μιας φωτογραφίας ενός ύποπτου τρομοκράτη χωρίς τη συγκατάθεσή του δεν κρίθηκε δυσανάλογη προς τους νόμιμους σκοπούς προλήψεως της τρομοκρατίας μιας δημοκρατικής κοινωνίας¹⁸⁶.
- 68 Το Δικαστήριο δέχεται ότι τα δημόσια πρόσωπα χαίρουν μικρότερης προσδοκίας επεμβάσεως στην ιδιωτική τους ζωή έναντι των ιδιωτών που είναι άγνωστοι στο ευρύ κοινό¹⁸⁷. Στην ίδια κατεύθυνση, το Δικαστήριο διακρίνει ανάμεσα στην αναφορά γεγονότων που μπορεί να συνεισφέρουν στον δημοκρατικό διάλογο, σχετικά με τις δραστηριότητες πολιτικών κατά την άσκηση των αρμοδιοτήτων τους, και την αναφορά λεπτομερειών από την προσωπική ζωή ατόμων χωρίς δημόσιες αρμοδιότητες¹⁸⁸. Βασικά κριτήρια αξιολογήσεως είναι η προηγούμενη συνεργασία με τα ΜΜΕ¹⁸⁹, το περιεχόμενο και η μορφή του δημοσιεύματος¹⁹⁰, η έκταση της διαδόσεώς του¹⁹¹,

¹⁸² ΕΔΔΑ, *Standard Verlags GmbH v. Austria* (no 2), 21277/2005, 04.06.2009, § 48· *Hachette Filipacchi Associés v. France*, 12268/2003, 23.07.2009, § 53.

¹⁸³ ΕΔΔΑ, *Sciacca v. Italy*, 50774/1999, 11.05.2005, § 29.

¹⁸⁴ ΕΔΔΑ, *Peck v. UK*, 44647/1998, 28.04.2003, §§ 57-63.

¹⁸⁵ ΕΔΔΑ, *Peck v. UK*, 44647/1998, 28.04.2003, § 87.

¹⁸⁶ ΕΔΔΑ, *Murray v. UK*, 14310/1988, 17.02.1993, § 93.

¹⁸⁷ ΕΔΔΑ, *Von Hannover v. Germany* (no 2), 40660/2008, 60641/108, 07.02.2012, § 110· *Minelli v. Switzerland*, 14991/2002, 14.06.2005· *Petrenco v. Moldova*, 20928/2005, 30.03.2010, § 55. Βλ. διεξοδ. C. Tsiliotis, *Die «Paparazzi»-Fotos im Grundrechtsstreit, Grundrechtliche Gedanken anlässlich der «Caroline von Monaco»-Rechtsprechung des BGF und des BVerfG*, 2000, σελ. 33 επ.

¹⁸⁸ ΕΔΔΑ, *Von Hannover v. Germany* (no 2), 40660/2008, 60641/108, 07.02.2012, § 110· *Standard Verlag GmbH v. Austria* (no 2), 21277/2005, 04.06.2009, § 47.

¹⁸⁹ *Egeland and Hanseid v. Norway*, 34438/2004, 16.04.2009, § 62· *Hachette Filipacchi Associés v. France*, 12268/2003, 23.07.2009, § 52-53.

¹⁹⁰ *Wirtschafts-Trend Zeitschriften-Verlagsgesellschaft m.b.H. v. Austria* (no 3), 66298/2001, 15653/2002, 13.12.2005, § 47· *Reklos and Davourlis v. Greece*, 1234/2005, 15.01.2009, § 42· *Jokitai-pale and Others v. Finland*, 25576/2004, 06.04.2010, § 81.

¹⁹¹ ΕΔΔΑ, *Karhuvaara and Iltelehti v. Finland*, 53678/2000, 16.02.2005· *Gurguenidze v. Georgia*, 71678, 17.10.2006, § 55.

καθώς επίσης και ο τρόπος λήψεως της φωτογραφίας (με ή χωρίς τη συγκατάθεση του εικονιζομένου)¹⁹².

Η επιλογή ενδύσεως που συνδέεται με την επιλογή εμφανίσεως σχετίζεται με την έκφραση της προσωπικότητας και εμπίπτει στην έννοια της ιδιωτικής ζωής¹⁹³. Η δραστική επέμβαση στην εμφάνιση, μέσω του ξυρίσματος της κεφαλής φυλακισμένου, υποπίπτει στην απαγόρευση του άρθρου 3 ΕΣΔΑ¹⁹⁴, ενώ η λιγότερο δραστική επέμβαση του κουρέματος συνιστά επέμβαση στο άρθρο 8 ΕΣΔΑ¹⁹⁵. Περαιτέρω, μέτρα εκ μέρους των δημοσίων αρχών που περιορίζουν τις επιλογές ενδύσεως, όπως η απαγόρευση καλύψεως του προσώπου σε δημόσιο χώρο¹⁹⁶, αλλά και η απαγόρευση εισόδου σε πανεπιστήμιο λόγω καλλιέργειας γενειάδας¹⁹⁷, η απαγόρευση γενειάδας στη φυλακή άνευ αποδείξεως μιας επιτακτικής κοινωνικής ανάγκης απόλυτης απαγορεύσεως¹⁹⁸ συνιστά κατά βάση επέμβαση στο άρθρο 8 ΕΣΔΑ. Η επιλογή αμφιέσεως δεν είναι, πάντως, απεριόριστη, καλύπτοντας απολύτως τη μη ένδυση στην περίπτωση του γυμνού περιπατητή σε δημόσιο χώρο που επιθυμεί να δηλώσει μέσω της γυμνότητάς του ότι η αποκάλυψη του σώματος δεν είναι προσβλητική¹⁹⁹.

Η επιλογή φύλου, ο σεξουαλικός προσανατολισμός, η σεξουαλική ζωή προστατεύονται από το άρθρο 8 ΕΣΔΑ²⁰⁰. Το κομμάτι αυτό της ιδιωτικής ζωής αποτελεί τον εσωτερικό πυρήνα αυτής και θα πρέπει να υπάρχει ιδιαίτερος σοβαρός λόγος από την πλευρά του κράτους για την επέμβαση σε αυτόν²⁰¹. Το Δικαστήριο έκρινε ότι υφίσταται δικαίωμα αλλαγής φύλου των τρανσέξουαλ που υπεβλήθησαν σε εγχείρηση αλλαγής φύλου²⁰². Σε περιπτώσεις μη ολοκληρώσεώς της, υφίσταται παραβίαση του

¹⁹² ΕΔΔΑ, *Gurguenidze v. Georgia*, 71678, 17.10.2006, § 56· *Reklos and Davourlis v. Greece*, 1234/2005, 15.01.2009, § 41· *Hachette Filipacchi Associés v. France*, 12268/2003, 23.07.2009, § 47· *Flinkkila and Others v. Finland*, 25576/2004, 06.04.2010, § 81.

¹⁹³ ΕΔΔΑ, *S.A.S. v. France*, 43835/2011, 01.07.2014, § 107

¹⁹⁴ ΕΔΔΑ, *Yankov v. Bulgaria*, 39084/1997, 11.12.2003, § 108-121.

¹⁹⁵ ΕΔΔΑ, *Popa v. Romania*, 4233/2009, 18.06.2013, § 22-33.

¹⁹⁶ ΕΔΔΑ, *S.A.S. v. France*, 43835/2011, 01.07.2014, § 107.

¹⁹⁷ ΕΔΔΑ, *Tiğ v. Turkey*, 8165/2003, 24.05.2005.

¹⁹⁸ ΕΔΔΑ, *Biržietis v. Lithuania*, 49304/2009, 14.09.2016, §§ 54 and 57-58.

¹⁹⁹ ΕΔΔΑ, *Gough v. UK*, 49327/2011, 24.10.2014, § 184.

²⁰⁰ ΕΔΔΑ, *Bensaid v. UK*, 06.02.2001, 44599/1998, § 47· *Peck v. UK*, 44647/1998, 28.04.2003, § 47· *Stübing v. Germany*, 43547/2008, 12.04.2012, § 55· *B. v. France*, § 63· *Burghartz v. Switzerland*, 16213/1990, 22.02.1994, § 24· *Dudgeon v. UK*, [7525/1976](#), 22.10.1981, § 41· *Laskey, Jaggard and Brown v. the UK*, [21627/1993](#), 21628/1993, [21974/1993](#), 19.02.1997, § 36· *P.G. and J.H. v. UK*, 44787/1998, 25.09.2001.

²⁰¹ ΕΔΔΑ, *Dudgeon v. UK*, [7525/1976](#), 22.10.1981, § 52.

²⁰² ΕΔΔΑ, *B. v. France*, 13343/1987, 25.03.1992, §§59-63· *Christine Goodwin v. UK*, 28957/1995, 11.07.2002, §§71-93· *Grant v. UK*, 32570/2003, §39-44.

άρθρου 8 ΕΣΔΑ²⁰³. Καθοριστικής σημασίας είναι οι όροι προσβάσεως σε αυτού του είδους την επέμβαση²⁰⁴. Εξίσου σημαντική είναι η νομική αναγνώριση της ταυτότητας φύλου των τρανσέξουαλ που δεν έχουν υποστεί ή δεν επιθυμούν να υποβληθούν σε επέμβαση αλλαγής φύλου²⁰⁵. Το Δικαστήριο αναγνώρισε ότι, στον εικοστό πρώτο αιώνα, το δικαίωμα των τρανσέξουαλ στην προσωπική ανάπτυξη και τη σωματική και ηθική ασφάλεια, με την πλήρη έννοια που απολαμβάνουν άλλοι στην κοινωνία, δεν θα μπορούσε να θεωρηθεί ως θέμα διαπάλης που απαιτεί περισσότερο χρόνο για επίσκεψη και, ως εκ τούτου, κρίθηκε μη ικανοποιητική η μεταβατική κατάσταση στην οποία ζούσαν μετεγχειρητικά οι τρανσέξουαλ, καθώς δεν ήταν ένα μόνο φύλο ή το άλλο δεν ήταν πλέον βιώσιμο²⁰⁶.

- 71 Σημειώνεται, πάντως, ότι τα κράτη μέλη διαθέτουν περιθώριο εκτιμήσεως όταν αποφασίζουν σχετικά με την αλλαγή της ταυτότητας ενός τρανσέξουαλ στα επίσημα έγγραφα και, συνεπώς, η άρνησή τους να αναγνωρίσουν την ταυτότητα μετά από αλλαγή φύλου δεν ήταν δυσανάλογη, ελλείψει ευρωπαϊκής συναινεσεως και λαμβανομένων υπ' όψιν των ευαίσθητων ηθικών ζητημάτων που διακυβεύονται²⁰⁷.
- 72 Η σχέση ενός ζευγαριού του ίδιου φύλου εμπίπτει στην έννοια της «ιδιωτικής ζωής», κατά την έννοια του άρθρου 8 ΕΣΔΑ²⁰⁸. Η ποινικοποίηση της ομοφυλοφιλικής δραστηριότητας μεταξύ δύο συναινούστων ανηλίκων²⁰⁹ και η απαγόρευση απασχολήσεως ομοφυλοφίλων στο στρατό συνιστά παραβίαση του άρθρου 8 ΕΣΔΑ²¹⁰. Οι αποφάσεις αυτές ηχούν στις μέρες μας αυτονόητες, καθώς από την περίοδο εκδόσεώς τους οι δημοκρατικές κοινωνίες εξελίχθηκαν υιοθετώντας πλήρως την αντίληψη ότι το δίκαιο δεν μπορεί να απαγορεύσει μια συμπεριφορά μόνο και μόνο επειδή η πλειοψηφία τη χαρακτηρίζει ανήθικη²¹¹.
- 73 Υπό την προστασία του άρθρου 8 ΕΣΔΑ τίθεται οποιαδήποτε ιδιωτική σεξουαλική

²⁰³ ΕΔΔΑ, *L. v. Lithuania*, 27527/2003, 11.09.2007, § 58-60.

²⁰⁴ ΕΔΔΑ, *L. v. Lithuania*, 27527/2003, 11.09.2007, § 56-57· *Schlumpf v. Switzerland*, 29002/2006, 05.06.2009, § 107· *Y.Y. v. Turkey*, 14793/2008, 10.03.2015, §§ 65-66.

²⁰⁵ ΕΔΔΑ, *A.P., Garçon and Nicot v. France*, 79885/2012, 52471/2013, 52596/2013, 06.04.2017, §§ 95-96.

²⁰⁶ ΕΔΔΑ, *Christine Goodwin v. UK*, 28957/95, 11.07.2002, § 90· *Grant v. UK*, 32570/2003, 23.08.2006, §§ 40· *L. v. Lithuania*, 27527/2003, 11.09.2007, § 59.

²⁰⁷ ΕΔΔΑ, *Hämäläinen v. Finland* [GC], 37359/09, 16.07.2014, § 67.

²⁰⁸ ΕΔΔΑ, *Orlandi and Others v. Italy*, 26431/2012, 14.12.2017, § 143.

²⁰⁹ ΕΔΔΑ, *Dudgeon v. UK*, 7525/1976, 22.10.1981· *Norris v. Ireland*, 10581/1983, 26.10.1988· *Modinos v. Cyprus*, 15070/1989, 22.04.1993· *A.D.T. v. UK*, 35765/1997, 31.10.2000, §§ 36-39.

²¹⁰ ΕΔΔΑ, *Lustig Prean and Beckett v. UK*, 31417/1996, 32377/1996, 27.09.1999· *Smith and Grady v. UK*, 33985/1996, 33986/1996, 25.07.2000· *Perkins and R. v. UK*, 43208/1998, 44875/1998, 22.10.2002· *Beck and Others v. UK*, 48535/1999, 48536/1999, 48537/1999, 22.10.2002.

²¹¹ Βλ. Ι. Σαρμά, «Η δίκαιη ισορροπία», ό.π., σελ. 149.

δραστηριότητα, καθόσον δεν εγείρονται ενδοιασμοί δημόσιας υγείας²¹². Το Δικαστήριο υποκύπτει σε κάποιες εξαιρέσεις δεχόμενο ότι κάθε σεξουαλική δραστηριότητα που λαμβάνει χώρα πίσω από την πόρτα δεν εντάσσεται υποχρεωτικά στο άρθρο 8 ΕΣΔΑ²¹³. Χαρακτηριστική εξαίρεση είναι οι αιμομικτικές σχέσεις, για τις οποίες το Δικαστήριο καταλήγει ότι η σεξουαλική δραστηριότητα μεταξύ αδελφών δεν είναι αποδεκτή από την έννομη τάξη και την κοινωνία στο σύνολό της²¹⁴. Στην περίπτωση αυτή τα κράτη μέλη διατηρούν το περιθώριο εκτιμήσεως να αξιολογήσουν πώς θα αντιμετωπίσουν τις αιμομικτικές σχέσεις ανάμεσα σε συναινούστες ενήλικους²¹⁵. Κρίσιμη, εν προκειμένω, δεν είναι η στάση της κοινωνίας, αλλά η επιρροή της αιμομιξίας στη δημόσια υγεία λόγω του κινδύνου γεννήσεως απογόνων με γενετικές ανωμαλίες.

Στην περίπτωση οργίου με σαδομαζοχιστικές πτυχές, το Δικαστήριο έθεσε το ζήτημα εάν αυτό εμπίπτει υπό την προστασία του άρθρου 8, δεδομένου ότι ήταν πολλοί συμμετέχοντες και η διαδικασία καταγράφηκε σε βιντεοταινία που κυκλοφόρησε²¹⁶. Η βιντεοσκόπηση σεξουαλικής δραστηριότητας ανδρών, στην οποία δεν υπάρχει ένδειξη κυκλοφορίας της, εμπίπτει στο πεδίο του άρθρου 8²¹⁷. Το ΕΔΔΑ δεν προβαίνει μόνο σε εξέταση αν ο σαδομαζοχισμός συνιστά κατάχρηση της αυτοδιαθέσεως του ατόμου, αλλά και του ορθού περιεχόμενου του δικαιώματος στην αυτονομία²¹⁸. Η ποινική καταδίκη ομοφυλοφίλων για σωματικές βλάβες λόγω συμμετοχής σε σαδομαζοχιστικές πράξεις θεωρήθηκε σύμφωνη με την ΕΣΔΑ, καθώς αποσκοπούσε στην προστασία της υγείας και των ηθών, καίτοι οι πράξεις έλαβαν χώρα ιδιωτικά και με τη συναίνεση των παρόντων. Το εύρος προστασίας της ιδιωτικής ζωής συναρτάται, συνεπώς, από τη φύση της δραστηριότητας²¹⁹.

Ο τρόπος με τον οποίο αντιμετωπίζεται το σώμα ενός αποθανόντος συγγενούς, καθώς και ζητήματα σχετικά με τη δυνατότητα των συγγενών να παρευρεθούν στην ταφή του εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του δικαιώματος σεβασμού της οικογενειακής ή ιδιωτικής ζωής²²⁰. Στην περίπτωση που θύμα δολοφονίας ταφεί προτού ενημερωθούν οι γονείς του

74

75

²¹² Βλ. W. A. Schabas, *The European Convention on Human Rights*, ό.π., σελ. 381.

²¹³ ΕΔΔΑ, *Laskey, Jaggard and Brown v. UK*, [21627/1993](#), 21628/1993, [21974/1993](#), 19.02.1997, § 36.

²¹⁴ ΕΔΔΑ, *Stübing v. Germany*, 43547/2008, 12.04.2012, § 61.

²¹⁵ ΕΔΔΑ, *Stübing v. Germany*, 43547/2008, 12.04.2012, § 61.

²¹⁶ ΕΔΔΑ, *Laskey, Jaggard and Brown v. UK*, [21627/1993](#), 21628/1993, [21974/1993](#), 19.2.1997, § 36-
Gillberg v. Sweden, 41723/2006, 03.04.2012, § 69.

²¹⁷ ΕΔΔΑ, *A.D.T. v. UK*, 35765/1997, 31.10.2000 § 25.

²¹⁸ Βλ. Γ. Καραβοκύρη, *Συναίνεση και Αυτονομία: με αφορμή τα όρια της σεξουαλικής αυτοδιάθεσης στη νομολογία του ΕΔΔΑ*, ΤοΣ, 2009, σελ. 875.

²¹⁹ Βλ. Μ. Καραβιά, «Άρθρο 8», σε Λ.-Α. Σισιλιάνος (επιμ.), *Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, Ερμηνεία κατ' άρθρο*, 2017, σελ. 386.

²²⁰ ΕΔΔΑ, *Solska and Rybicka v. Poland*, 30491/2017, 31083/2017, 20.12.2018, §§ 104-108.

για το θάνατό του, το Δικαστήριο τόνισε ότι όλοι είχαν δικαίωμα προσβάσεως σε πληροφορίες που σχετίζονται με την ιδιωτική ή/και την οικογενειακή τους ζωή και δικαίωμα να παραστούν στην κηδεία ενός μέλους της οικογένειάς του, συναγόμενο από το άρθρο 8²²¹. Οι αρχές που γνωρίζουν τον θάνατο κάποιου υποχρεούνται εν προκειμένω να λάβουν εύλογα μέτρα, για να διασφαλίσουν ότι τα μέλη της οικογένειας θα ενημερωθούν²²².

- 76** Στην ίδια κατεύθυνση, η μη ενημέρωση εκ μέρους του δήμου για τη θέση και την ώρα της ταφής νεκρού παιδιού παραβίασε το δικαίωμά στην ιδιωτική και οικογενειακή ζωή²²³. Ομοίως, η παράλειψη του νοσοκομείου να χορηγήσει πληροφορίες σχετικά με τον θάνατο του βρέφους και η επακόλουθη εξαφάνιση του σώματος του βρέφους παραβιάζει το άρθρο 8²²⁴. Περαιτέρω, η άρνηση κράτους να επιτρέψει σε ένα γεννημένο μωρό να λάβει το όνομα του βιολογικού πατέρα του, λόγω του νομικού τεκμηρίου ότι ο σύζυγος της μητέρας ήταν ο πατέρας, παραβίασε τα δικαιώματα της μητέρας να θάβει το παιδί της με το όνομα του αληθινού πατέρα του²²⁵.
- 77** Η απόφαση αποκτίσεως ή μη αποκτίσεως τέκνων υπάγεται στο δικαίωμα της ιδιωτικής ζωής²²⁶. Ο αποκλεισμός της προσβάσεως στην υποβοηθούμενη αναπαραγωγή συνιστά παραβίαση του δικαιώματος κάποιου να καταστεί γεννήτορας²²⁷ και να συλλάβει παιδί χρησιμοποιώντας προς τούτο ιατρική υποβοήθηση²²⁸. Συνεπώς, το δικαίωμα ενός ζευγαριού να συλλάβει ένα παιδί και να κάνει χρήση υποβοηθούμενης αναπαραγωγής προστατεύεται από το άρθρο 8, καθώς μια τέτοια επιλογή συνιστά έκφραση της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής²²⁹.
- 78** Η στειρώση Ρομά γυναίκας μετά από τον τοκετό άνευ πλήρους και ενήμερης συγκαταθέσεώς της συνιστά προσβολή του άρθρου 3, αλλά εγείρει και ζητήματα κατά πόσον το κράτος ενεργοποίησε αποτελεσματικούς νομικούς μηχανισμούς για την προστασία αναπαραγωγικής ελευθερίας Ρομά και την κατάλληλη εποπτεία των στειρώσεων²³⁰. Στο δικαίωμα να αποφασίσεις αν θα γίνεις γονιός εντάσσεται ακόμα και το δικαίωμα να αποφασίσεις αν επιθυμείς να γεννήσεις στο σπίτι ή στο νοσοκομείο²³¹.

²²¹ ΕΔΔΑ, *Lozovyye v. Russia*, 4587/09, 24.04.2018, § 32.

²²² ΕΔΔΑ, *Lozovyye v. Russia*, 4587/09, 24.04.2018, § 38.

²²³ ΕΔΔΑ, *Hadri-Vionnet v. Switzerland*, 55525/2000, 14.02.2008.

²²⁴ ΕΔΔΑ, *Zorica Jovanović v. Serbia*, 21794/2008, 09.09.2013.

²²⁵ ΕΔΔΑ, *Znamenskaya v. Russia*, 02.06.2005, 77785/2001.

²²⁶ ΕΔΔΑ, *Evans v. UK*, 6339/2005, 10.04.2007, § 71· A, B, and C v. *Ireland*, [25579/2005](#), 16.12.2010, § 71.

²²⁷ ΕΔΔΑ, *Dickson v. UK*, 44362/2004, 04.12.2007, § 66.

²²⁸ ΕΔΔΑ, *S.H. and Others v. Austria*, 57813/2000, 01.04.2010, § 82.

²²⁹ ΕΔΔΑ, *S.H. and Others v. Austria* [GC], 57813/2000, 01.04.2010, § 82· *Knecht v. Romania*, 10048/2010, 11.02.2013, § 54.

²³⁰ ΕΔΔΑ, *V.C. v. Slovakia*, 18968/2007, 08.11.2011, § 146.

²³¹ ΕΔΔΑ, *Ternovsky v. Hungary*, 67545/2009, 14.12.2010, § 22.

Η νομοθεσία περί τεχνητής διακοπής της κύησης επηρεάζει την ιδιωτική ζωή, γιατί 79
 όταν η γυναίκα είναι έγκυος, η ιδιωτική της ζωή συνδέεται στενά με το υπό ανάπτυξη
 έμβρυο²³². Ωστόσο, η άμβλωση δεν σχετίζεται μόνο με την ιδιωτική ζωή της γυναίκας,
 αλλά και με τα συγκρουόμενα δικαιώματα του αγέννητου παιδιού²³³. Το Δικαστήριο,
 σεβόμενο το περιθώριο διακριτικής ευχέρειας των κρατών²³⁴, ελλείπει ευρωπαϊκής
 συναιδέσεως²³⁵, δεν αναγνωρίζει ένα γενικό δικαίωμα στην άμβλωση συναγόμενο από
 το άρθρο 8, κρίνει, όμως, ότι η απαγόρευση της άμβλώσεως, όταν τίθεται ζήτημα υγείας
 ή ευζωίας της μητέρας, αντίκειται στο δικαίωμα προστασίας του ιδιωτικού βίου²³⁶.

7. Περιορισμοί

Το δικαίωμα στην ιδιωτική και οικογενειακή ζωή αναφέρεται από τον συντακτικό νομο- 80
 θέτη ως απαραβίαστο στο άρθρο 9 παρ. 1 Σ. χωρίς να τίθεται υπό τη ρητή επιφύλαξη του
 νόμου, όπως συμβαίνει με το άρθρο 9^A Σ. Το απαραβίαστο της ιδιωτικής και οικογενει-
 ακής ζωής έγκειται στο γεγονός ότι στη ζωή κάθε ανθρώπου υπάρχει ένας πυρήνας,
 στον οποίο κυριαρχεί μόνον αυτός και δεν μπορεί να διεισδύσει το κράτος²³⁷. Υπό αυτή
 την έννοια, απαγορεύεται η δημοσιοποίηση της ιδιωτικής ζωής του ανθρώπου και κάθε
 επέμβαση που δύναται να επιφέρει αναγκαστική συμβίωση ή συστέγαση, αναγκαστική
 διαμόρφωση της ιδιωτικής ζωής, οπτική ή ακουστική παρακολούθηση της ιδιωτικής
 ζωής, υποχρέωση αποκαλύψεως στοιχείων της ιδιωτικής ζωής²³⁸.

Ωστόσο, από την ανωτέρω νομολογιακή περιήγηση καθίσταται σαφές ότι το δικαίωμα 81
 δεν είναι απόλυτο. Η συστηματική μάλιστα ερμηνεία των διατάξεων περί ατομικών
 δικαιωμάτων οδηγεί στο συμπέρασμα ότι το δικαίωμα υπόκειται σε περιορισμούς²³⁹.
 Αντιθέτως, το δικαίωμα στην ιδιωτική και οικογενειακή ζωή υπόκειται στους γενικούς
 και ειδικούς περιορισμούς των δικαιωμάτων που αφορούν στην αναστολή απολαύσεώς
 του κατά το άρθρο 48 Σ²⁴⁰ αλλά και την τήρηση των γενικών νόμων του κράτους²⁴¹. Στην

²³² ΕΔΔΑ, *Tysiac v. Poland*, 5410/2003, 20.03.2007, § 106· *Brüggemann and Scheuten v. Federal Republic of Germany*, 6959/1975, 12.07.1977.

²³³ ΕΔΔΑ, *A., B., and C., v. Ireland*, 25579/2005, 20.03.2007, 16.12.2010, § 213· *Vo v. France*, 53924/2000, 08.07.2004, § 76, 80, 82.

²³⁴ ΕΔΔΑ, *A., B., and C., v. Ireland*, 25579/2005, 16.12.2010, § 235.

²³⁵ ΕΔΔΑ, *Parrillo v. Italy* [GC], 46470/2011, 28.05.2013, § 180-183.

²³⁶ ΕΔΔΑ, *A., B., and C., v. Ireland*, 25579/2005, 16.12.2010, § 245· *P. and S. v. Poland*, 57375/2008, 30.10.2012, § 96· *Tysiac v. Poland*, 5410/2003, 20.03.2007, § 110.

²³⁷ Βλ. Π. Δαγτόγλου, *Ατομικά Δικαιώματα*, ό.π., σελ. 331 (αρ. περιθ. 500).

²³⁸ *Ibidem*, σελ. 331-332 (αρ. περιθ. 500).

²³⁹ Βλ. Γ. Λαζαράκο, «Ιδιωτικός Βίος», ό.π., σελ. 237.

²⁴⁰ Βλ. Π. Δ. Δαγτόγλου, *Ατομικά Δικαιώματα*, ό.π., σελ. 338.

²⁴¹ Βλ. Χ. Ακριβοπούλου, «Ερμηνεία άρθρου 9 Σ», ό.π., σελ. 212 (αρ. περιθ. 37).

κατεύθυνση αυτή, η προστασία της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής δεν μπορεί να λειτουργήσει ως δικαιολογία για την τέλεση αξιόποινων εγκλημάτων, όπως λ.χ. της ενδοοικογενειακής βίας ή του συζυγικού βιασμού, κατά τον ν. 3500/2006²⁴². Παράλληλα, το δικαίωμα στην ιδιωτική και οικογενειακή ζωή περιορίζεται κατόπιν σταθμίσεώς του με άλλα συγκρουόμενα δικαιώματα, όπως είναι η ελευθερία της εκφράσεως²⁴³, το δημόσιο συμφέρον, λ.χ. η προστασία της δημόσιας ασφάλειας²⁴⁴ μέσω της χρήσεως συστημάτων επιτηρήσεως με τη λήψη ή καταγραφή ήχου ή εικόνας σε δημόσιους χώρους, κατά το π.δ. 75/2020. Επιπρόσθετα, το δικαίωμα στην ιδιωτική και οικογενειακή ζωή συγκρούεται με τη συνταγματική αρχή της δημοσιότητας των δικαστικών συνεδριάσεων (άρθρο 96 παρ. 3 σε συνδυασμό με το άρθρο 93 παρ. 2 Σ.). Το Σύνταγμα εξουσιοδοτεί το δικαστήριο να κρίνει εάν ειδικοί λόγοι προστασίας της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής του διαδίκου δύνανται να αποκλείσουν τη δημοσιότητα.

III. ΕΠΙΛΟΓΟΣ

- 82 Η διάκριση του δημοσίου από το ιδιωτικό δεν αποτελεί καινοτομία του Έλληνα συνταγματικού νομοθέτη, αλλά παρακαταθήκη της ελληνικής φιλοσοφικής διανοήσεως. Σε αυτό το πλαίσιο, η βούληση του συντακτικού νομοθέτη ήταν να εισαγάγει ως συνταγματική αξία, παράλληλα με τον «κοινωνικό» και τον «ιδιωτικό» άνθρωπο²⁴⁵. Η κατοχύρωση του δεύτερου αποτελεί προϋπόθεση του πρώτου²⁴⁶. Το άσυλο της κατοικίας και η προστασία της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής είναι ένα εν εξελίξει, δυναμικό δικαίωμα²⁴⁷, εμπλουτισμένο κατά κύριο λόγο από την πλούσια νομολογία, η οποία αποφεύγει έναν εξαντλητικό ορισμό της έννοιάς του, κρίνοντας περιπτώσιολογικά²⁴⁸. Πρόκειται για ένα ευρύ, έντονα επηρεασμένο από τη σύγχρονη πραγματικότητα και από τις νέες τεχνολογικές και κοινωνικές εξελίξεις δικαίωμα, αλλά όχι απεριορίστο, εν είδει λευκής κάρτας²⁴⁹. Ο συνταγματικός νομοθέτης «διαστέλλει νοηματικά και θεσμικά τον ιδιωτικό βίο από το οικιακό άσυλο, καθιστώντας τον μεν έννοια γένους έναντι του δε»²⁵⁰. Εναπόκειται στον νομοθέτη και τον δικαστή να διαγράψει το μέλλον του δικαιώματος, υπό το φως πάντοτε της συνταγματικής διατάξεως.

²⁴² Ibidem.

²⁴³ Βλ. Π. Δ. Δαγτόγλου, *Ατομικά Δικαιώματα*, ό.π., σελ. 338 (αρ. περιθ. 516).

²⁴⁴ Βλ. Α. Τσιφτσόγλου, *Δημόσια Ασφάλεια και Ιδιωτικότητα*, 2015, σελ. 3 επ.

²⁴⁵ Βλ. Κ. Γ. Μαυριά, *Το συνταγματικό δικαίωμα*, ό.π., σελ. 198.

²⁴⁶ Ibidem.

²⁴⁷ Βλ. Χ. Ακριβοπούλου, *Το δικαίωμα στην ιδιωτική ζωή*, ό.π., σελ. 360.

²⁴⁸ Βλ. Δ. Αναστασόπουλο, *Η προστασία της ιδιωτικότητας*, ό.π., σελ. 335.

²⁴⁹ Βλ. Φ. Παναγοπούλου-Κουτνατζή, «Ερμηνεία Άρθρου 8 ΕΣΔΑ», ό.π., σελ. 463.

²⁵⁰ Βλ. Κ. Γ. Μαυριά, *Το συνταγματικό δικαίωμα*, ό.π., σελ. 198.